

PISANII SÂNGEORZENE

Proclamarea Unirii tuturor Românilor

(Extras din stenograma sedință din 1 Decembrie 1918 st. n. a Adunării Naționale de la Alba Iulia)

Este un moment solemn!

Președintele Adunării Naționale, George Pop de Băsești, se ridică și întreabă dacă Adunarea Națională primește proiectul de Rezoluțiune prezentat de Vasile Goldiș. (Urmează aprobări entuziaste și însușirile aclamații îndelungate.)

În continuare, Președintele

Proclamă:

„Adunarea Națională a poporului român din Transilvania, Banat și Partile Ungariei a primit Rezoluțiunea prezentată de Vasile Goldiș în întregimea ei și astfel:

Unirea acestor provincii românești cu Țara mamă și cu celelalte provincii surori ale țării ei, este pentru toate veacurile pecelluită.”

(Urmează clipe de delir, îmbrățișări între frați, sărutări, urale și nesfârșite aplauze)

*Președinte,
s.s. George Pop de Băsești*

*Pentru conformitatea extrasului
Notar al Adunării Naționale,
D. Laurentiu Oanea*

- Spiritualitate, istorie și tradiție locală -

ANUL XII, NR. 12(136), DECEMBRIE 2023

ALBA-IOULIA

Vestirea Actului Unirii.

1 Decembrie 1918

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

ANUL XII, NR. 12(136), DECEMBRIE 2023

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie
„George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române
Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu,
Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu,
Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban
Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDAȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:
<http://pisaniisangeorzene.assbn.ro/ps2019.html>
<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

COPERTA 1: Arhivele Statului București, fond C.N.R. din Oradea și Bihor, inr. 839, dosar
105/1918, f.l,original

COPERTA 2: Vestirea Actului Unirii 1 Decembrie 1918, Alba Iulia

COPERTA 3: Delegația ardelenilor care au prezentat Regelui României hotărârea privind
Unirea de la 1 decembrie 1918

COPERTA 4: Decretul emis de Regele Ferdinand privind Unirea de la 1 Decembrie 1918

Fotografiile provin din cadrul Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-
Năsăud (colecția fotografii), Facebook (Vicariatul greco-catolic Năsăud, Leon Prădan, Cornel
Rusan, Liceul „Solomon Haliță” Sângeorz-Băi), Centrul Cultural „Iustin Sohorca” Sângeorz-Băi.

Cuprins

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

DORIN DOLOGA

Unirea de la 1 Decembrie 1918.....6

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Dr. Laurențiu Oanea – unul dintre notarii Marii Uniri – în dosarele Securității.....9

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1890-1891.....15

N. BODEA

Curierul băilor și al stațiunilor balneare. Sângeorz-Băi.....38

RESTITUIRI

MAXIM POP

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană.....41

DIN GRANIȚĂ

VICTOR MOLDOVAN

Unirea din 1918.....47

**** Măcelul din Măgura.....55*

COMUNISM

ALEXANDRU DĂRĂBAN

*Mesaje din partea cultelor cu ocazia apariției volumului „Omagiu” (1973)
dedicat lui Nicolae Ceaușescu.....58*

BISERICĂ ȘCOALĂ SOCIETATE

Unirea de la 1 Decembrie 1918

DORIN DOLOGA

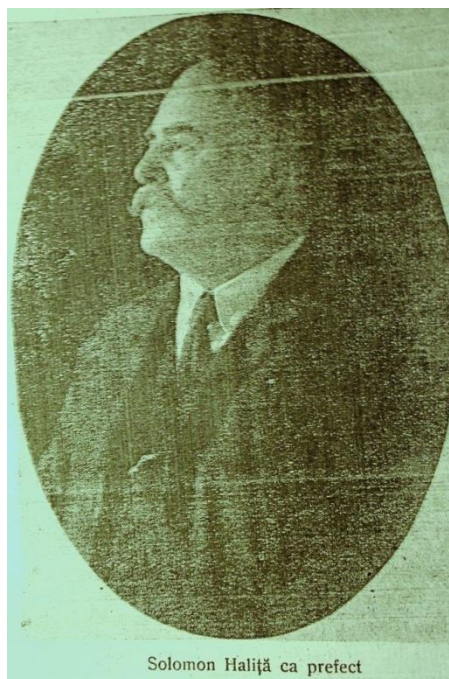
Procesul de formare a statului național unitar, realizat în anul 1918, a fost unul complex, care a implicat în mod necesar mai multe componente. Unul dintre aceste componente a fost acela al dezvoltării conștiinței naționale. Această conștiință națională nu a apărut instantaneu în anul 1918. Unirea a fost rezultatul unei evoluții în timp, a unei succesiuni de stări, etape, stadii, prin care a trecut în timp societatea românească. Această conștiință națională a fost afirmată în cercurile intelectuale și apoi difuzată în cadrul societății românești în cercuri tot mai largi. În acest sens un rol important l-a avut literatura, dar și școala, care a răspândit în straturile largi ale societății această idee.

Unirea din anul 1918 a reprezentat momentul maxim de manifestare a conștiinței naționale. Românii au profitat atunci de o conjunctură generală. Anul 1918 a reprezentat momentul în care naționalități și populații au găsit prilejul pentru constituirea unor entități politice și manifestarea identității naționale. Primul război mondial a pus la grea încercare toate elementele societăților din statele angrenate în conflict. Majoritatea societăților s-au dovedit nepregătite pentru război. Deși s-au depus eforturi pentru adaptarea acestora, războiul a dus la apariția unor crize sociale și politice în spatele frontului și la prăbușirea unora dintre statele beligerante. Unul dintre aceste state a fost Rusia, care nu a putut face față acestui efort. Rusia a intrat în război fără o motivație. Singura motivație era tratatul de alianță încheiat cu Serbia. Franța a intrat în război pentru recuperarea Alsaciei și Lorenei, Italia pentru recuperarea zonei Trieste și a Dalmației. România era cea mai motivată, intrând în război pentru recuperarea Transilvaniei, leagănul formării poporului român. Imperiul austro-ungar era un mozaic al naționalităților și de aceea aici existau multe tendințe de autodeterminare. Aceste tendințe erau consolidate de politica președintelui american Woodrow Wilson, care afirmase dreptul la autodeterminare a popoarelor. Pentru prima dată în istorie dreptul imperial de moștenire dinastică era înlocuit cu dreptul de autodeterminare națională. Criza economico-socială și înfrângerile de pe fronturile de luptă au dus la prăbușirea Imperiului austro-ungar în toamna anului 1918.

Rămase singure în urma dezintegrării Imperiului austro-ungar și trebuind să-și decidă soarta, provinciile românești care formau componente ale Austro-Ungariei au decis să se unească împreună cu România. Au existat atunci și alternative. Una din alternative a fost cea e-

Dorin DOLOGA

nunțată de împăratul Carol prin apelul Către popoarele mele credincioase, în încercarea de a salva Imperiul austro-ungar. Alte alternative erau reprezentate de ofertele guvernului de la Budapesta de a găsi formule mai echilibrate de asociere, dar în componența Ungariei. În epocă s-a vehiculat ideea constituirii unei republici în Transilvania. A existat desigur și un segment al societății românești care era ostil unirii cu România, sau era într-o așteptare neutră. Din această categorie făceau parte funcționari de stat, care se gândeau că își vor pierde slujbele după venirea unei noi administrații, chiar și românească, sau cei din familii mixte. Cei mai mulți dintre români erau însă convinși că statul care îi poate proteja cel mai bine este acela care are aceleași obiceiuri, aceași limbă, aceleași tradiții. Această orientare către România s-a făcut prin elite. În cadrul acestor evenimente elitele românești din Sângeorz-Băi au avut un rol important. În toamna anului 1918, autoritățile din România au numit o delegație pentru a intra în contact cu fruntașii Partidului Național Român din Transilvania și pentru a îndeplini rolul de observator și organ de legătură între acesta și Guvernul român, în fruntea căreia a fost numit Solomon Haliță, originar din Sângeorz-Băi.

Deliberările, discuțiile din cele trei adunări, de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia, au fost dezbateri în foruri legiuitoare, în adunări constituite după criterii democratice, în care a fost reprezentată întreaga populație cu drept de vot, care avea un interes legitim, care era majoritară în aceste teritorii, în condiții de transparență decizională și unde s-a decis unirea cu România. În nici un caz România nu poate fi acuzată că a anexat teritorii care nu-i aparțineau, sau la care nu avea dreptul. Nu se poate susține faptul că aceste acte de unire s-au realizat în alt spirit decât cel democratic.

La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia au participat și reprezentanți ai românilor din Sângeorz-Băi. Unul dintre cei cinci secretari ai Marii Adunări Naționale a fost avocatul Laurențiu Oanea din Sângeorz Băi. La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia a participat și o delegație a românilor din Sângeorz-Băi, formată din Nistor Gabor, Grigore Lupoai, Alexandru Alexi, Alexandru Mărcuș și Al. Alexi, condusă de preotul Alexandru Șorobetea și învățătorul Pompei Demian¹. Unirea de la 1 decembrie 1918 s-a realizat și datorită deciziei românilor din Sângeorz-Băi.

Alba Iulia a fost aleasă ca loc al Marii Adunări Naționale din considerente simbolice și practice. La Alba Iulia s-a aflat Guberniul Transilvaniei și tot aici au fost trași pe roată ultimii iobagi din Europa, românii Horia și Cloșca. Sala în care și-au desfășurat activitatea reprezentanții Marii Adunări Naționale era fostul sediu al Cercului militar austro-ungar din Alba Iulia. La alegerea orașului Alba Iulia ca loc al Marii Adunări Naționale a fost important faptul că aceasta se afla într-o poziție centrală în Transilvania, oferind posibilitatea venirii aici a reprezentanților românilor din toate părțile Transilvaniei.

Hotărârile adunărilor de la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia au reprezentat voința unor comunități etnico-naționale de a se uni în cadrul unui singur stat. A existat indiscutabil o voin-

¹ Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud, fond *Oficiul parohial greco-catolic Sângeorz Băi*, dosar 134, p. 2 v, 3.

Unirea de la 1 Decembrie 1918

ță de unire, dar a existat și o dezamăgire, existau unii care criticau, începând chiar din perioada interbelică. A prevalat conceptul că dacă am reușit să creăm acest edificiu național trebuie să mergem înainte și dacă nu am reușit să îl guvernăm bine atunci, o vom face în viitor, ceea ce însă nu s-a realizat.

Trebuie să conștientizăm faptul că nu avem o experiență istorică de a administra o țară, nu avem tradiția administrațiilor imperiale și regale din alte țări. Această experiență nu se dobândește în câteva zeci de ani. Țările Române nici nu au avut o adevărată instituție a Statului. Am trăit permanent sub o puternică presiune politico-militară otomană, rusă și sub o presiune financiară, reprezentată de plata tributului și a altor obligații. În Transilvania stăpânirea era străină, iar administrațiile fanariote din Țările Române erau neromânești. Stăpânirea nu a fost percepută ca în Occident, ca una care ne protejează, care ne apără de dușmani. Ea a fost percepută ca una care ne oprimă, ne apasă și în consecință am încercat să scăpăm de aceasta. Nici în timpul regimului comunist, când administrația a fost impusă politic, lucrurile nu au stat mai bine.

Astăzi demonstrăm că nu suntem capabili să administrăm această dimensiune numită România la nivelul Uniunii Europene. România este privită ca fiind ceva mult prea mare decât ceea ce merită. Astăzi nu reușim să găsim căile de relansare a acestei formule statale numită România.

Beneficiile Unirii din anul 1918 există și merită cu prisosință subliniate. Statul este cel care asigură existența unei națiuni cuprinsă între hotarele acestuia. Momentul 1918 este unul al emancipării naționale, politice, economice și sociale a românilor. Până în anul 1918 românii din Transilvania li s-a refuzat chiar și recunoașterea condiției de națiune. Românii aveau statutul economico-social de aserviți, care le-a fost impus, fiind lipsiți de cele mai elementare drepturi europene ale timpului. Românii din Vechiul Regat, în mare majoritate țărani, ca și cei din Transilvania, au dobândit statutul de cetățeni proprietari de pământ înzestrați cu drept de vot.

Astăzi România este parte a Uniunii Europene, iar instituțiile statului încearcă să apere interesele acesteia. Să încercăm să demonstrăm și care este partea noastră, românească, la Uniunea Europeană, să ne relansăm și să nu rămânem la nivelul de populație care locuiește pe un anumit teritoriu, în timp ce alții evoluează.

Dr. Laurențiu Oanea – unul dintre notarii Marii Uniri - în dosarele Securității

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Odată cu instaurarea regimului comunist, primii epurați au fost intelectualii, din această pătură făcând parte și marii oameni ai țării care au făcut posibil actul de la 1 Decembrie 1918. Înfăptuirea României Mari era concepută în istoriografia și propaganda comunistă ca rezultatul unei acțiuni ostile împotriva Uniunii Sovietice, implicit și împotriva revoluției proletare. Imediat după acapararea puterii de comuniști, aceștia au trecut la distrugerea tuturor partidelor istorice, a liderilor lor, a clericilor și militarilor, o mare parte găsindu-și sfârșitul în închisori. Și-au motivat aceste decizii ca pe niște acte programatice motivate istoric. Vina tuturor acelor care au fost distruși fizic a fost dragostea pentru patrie, pentru țară.

Argumentele cele mai relevante se regăsesc în arhivele Securității, în dosarele penale sau în cele personale întocmite făuritorilor Unirii, care au mai trăit după 6 martie 1945, majoritatea lor oameni bătrâni și mulți cu o stare precară de sănătate, care, cu toate acestea, nu au fost cruțați de acțiunile poliției politice și mulți dintre ei au sfârșit în închisorile comuniste. Documentele din propriile arhive ale Securității probează, cu date concrete, că aceasta i-a arestat, i-a trimis în lagăre, i-a supus domiciliului obligatoriu ori altor forme de persecuție sau, cel puțin, i-a ținut sub o strictă supraveghere pe toți aceia care au contribuit activ la făurirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 și care au mai trăit în anii comunismului. Fie că au fost delegați, participanți sau aleși în organismele Adunării Naționale de la Alba Iulia, „făuritorii Unirii” au fost practic toți, într-un fel sau altul, obiect al „muncii de Securitate”. Unii au sfârșit tragic în închisori, alții au sfârșit săraci și supuși unui întreg cortegiu de umilințe sau, cel puțin, au trăit sub atenta supraveghere a poliției politice comuniste, cu spaima unei iminente arestări.

Printre aceia care au trăit și trecut prin asemenea forme de persecuție a fost și Dr. Laurențiu Oanea, unul dintre notarii Marii Uniri, a cărei semnătură se găsește pe principalele documente privind acest măreț act pentru țară și națiunea română. Activitatea Securității, în ce-l privea pe Dr. Laurențiu Oanea, s-a materializat în 5 dosare, însumând 456 de file. Pe baza notelor de căutare, referatelor, notelor informative, documentelor cu caracter secret al Ministerului Afacerilor Interne (MAI) – Direcțiile III și VII se poate întocmi o biografie a lui Laurențiu Oanea.

Dr. Laurențiu Oanea, fiul lui Pantelimon și Pelaghia (Pelagia), s-a născut la 6 august 1888, de confesiune greco-catolică, absolvind școala primară în localitatea natală. A absolvit 8 clase de liceu, apoi facultate de Drept din Cluj unde și-a luat licența în drept în anul 1911. Avea serviciul militar satisfăcut, doctoratul în drept și științe economice la universitățile din Cluj și Budapesta.

Din anul 1916 până în 1921 a fost avocat pe lângă Judecătoria Rodna, dar profesând avocatura și în Târgu Lăpuș și Bistrița.

În timpul Primului Război Mondial a făcut parte din regimentul 63 infanterie austro-ungar și trimis pe frontul din Galiția. Pentru motive necunoscute a fost înaintat curții marțiale din Budapesta și condamnat (1916-1917), după ispășirea pedepsei fiind internat în lagărul de la

Alexandru DĂRĂBAN

Șopron (Ungaria) fiind eliberat abia în 1918, luând parte la Marea Adunare de la Alba Iulia al cărei secretar a fost. În 1919-1920 a fost secretar general la Ministerul Ardealului. După aceea, pe plan politic a fost deputat național-țărănist, trecând apoi la liberali (Brătianu) unde a fost ales de mai multe ori senator. Circumscripția sa electorală a fost Năsăudul din Transilvania, acolo fiind și președintele PNL Năsăud.

Se relatează că Laurențiu Oanea domicilia în București, B-dul Dacia, nr. 10 din anul 1940. Între anii 1940-1944 a suferit o condamnare pentru că a apărat într-un proces a unor evrei industriași. Până în 1948 a funcționat ca avocat în baroul Ilfov, după care a fost scos din barou pe motiv că este dușman al clasei muncitoare. După aceea, o perioadă de timp, nu a avut serviciu și s-a întreținut din diverse vânzări ale lucrurilor casnice până în 1951 când a dispărut de la domiciliu, după unele afirmații ar fi plecat în Ardeal, reîntorcându-se abia în anul 1956. În această perioadă era urmărit de organele de securitate. A mai posedat o vilă la Sângeorz-Băi, un imobil pe strada Izvor din București, alături de cea din B-dul Dacia, toate fiind naționalizate. Se mai afirmă că ar avut și o bancă. A fost președinte al comunității grănicerești de avere din Năsăud al celor 44 de comune grănicerești, președinte al Căilor Ferate Someșene. Mai era cunoscut că a fost președinte al Consiliului de Administrație al Societății Anonime Impero și S. A. „Someșul” care aveau sediul în București. Între 1940-1943 a avut în exploatare fabrica de cherestea „Siretul” din Adjudul Vechi, județul Putna. A mai avut firma „Furnica” din Sinaia unde exploata carierele de piatră de var arendate de Eforia Spitalelor Civile din București. A mai avut o moșie de 320 ha pământ arabil în comuna Mihai Vodă (Tulcea) care a fost vândut înainte de 1944. De asemenea a mai avut în arendă 500 ha pădure în Ardeal pe care l-a exploatat până în anul 1948 când a fost expropriat.

După 23 august 1944 a locuit în București până în 1946, iar după această dată se retrage la Sângeorz-Băi fiind în permanentă legătură cu oameni politici din trecut, maniști, brătienști și alți „dușmani ai clasei muncitoare”. A căutat să organizeze în zonă Partidul Național Liberal Tătărașcu, iar în urma acestor strădanii a fost numit președinte al acestui partid pe fostul județ Năsăud.

A încercat să ascundă unele proprietăți ca să nu fie naționalizate, fiind depistat de securitate, dat în judecată și condamnat la 10 ani închisoare, nefiind arestat fiind dispărut de la domiciliu, apoi dat în urmărire generală.

Soția lui Oanea Angela, născută în anul 1891, a fost permanent casnică, suferind de diabet și alte complicații interne, nefiind încadrată politic. A moștenit o avere de circa 1600 pogoane pământ și un imobil în Galați pe care le-au vândut cumpărându-și un imobil pe strada A. Orăscu nr. 29 cu 24 apartamente, imobilul din B-dul Dacia nr. 10 cu 7 apartamente, ambele în București și o vilă sanatoriu în Sângeorz-Băi cu 24 camere, toate fiind naționalizate.

A avut doi copii, Alexandru născut în 1923 în București, de profesie inginer la Uzina „Semănătoarea”, locuind pe B-dul Ana Ipătescu, nr. 11 A tot în București. Acesta a fost arestat de organele Serviciului Siguranței Statului și condamnat în 1951 la 5 ani închisoare. În urma intervenției tatălui său, pedeapsa i-a fost redusă la 3 ani, pe care a executat-o într-o colonie de la Canal. Cel de-al doilea, Laurențiu, născut la 28 mai 1927, se afla plecat definitiv din țară. În 1948 a scris o scrisoare fiului său, Laurențiu, care se afla la Paris, sfătuindu-l să nu se mai întoarcă în țară¹.

Ce pare surprinzător, este prezența între cele 5 dosare a unuia întocmit în anii 1938-1939

¹ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S.), fond Documentar, dosar I 385883, f. 1, f. 2, f. 4(f-v), f. 6, f. 8, f. 12, f. 28, f. 68; dosar I 490164 – vol. 1, f. 7, f. 13(f-v), f. 16, f. 39-40, f. 103, f. 105, f. 136(v), f. 140(v), f. 179-180, f. 183, f. 187-189; dosar I 490164 – vol. 2, f. 11; dosar P. 117597 – vol. 1, f. 1-3, f. 5-10, f. 15-20, f. 27.

Dr. Laurențiu Oanea – unul dintre notarii Marii Uniri - în dosarele Securității

ce reprezenta un proces care a fost intentat lui Laurențiu Oanea în anii când se instaurase regimul carlist. Dosarul era înregistrat la Tribunalul Militar din Cluj, faptele de care era acuzat dr. Laurențiu Oanea fiind „ultraaj contra funcționarului public”, „ultraaj contra autorității publice”, „calomnie” și „propagandă politică”. Dosarul întocmit (nr. 102155) are un opis cu 49 de poziții, totalizând 60 de pagini¹. Urmează referatul întocmit de comandantul Legiunii de Jandarmi Năsăud și Inspectoratul Regional de Jandarmi Cluj însoțit de adresa de trimitere în judecată către instanța judecătorească, în speță Tribunalul Militar Cluj. De la începutul acestui referat se poate observa că întocmirea actelor pentru darea în judecată a lui Laurențiu Oanea s-au făcut la ordinul prefectului județului Năsăud, colonel Dumitrache Ioan². Prefectul județului îl acuza pe Laurențiu Oanea că a adus cuvinte incriminatoare, insulte și ultraaj în exercițiul funcțiunii prefectului și a tuturor autorităților polițienești, cu ocazia ședinței în care s-a format noul consiliu de conducere a Cooperativei „Regna”³ cu membri din Partidul Național Țărănesc și Gardiști⁴. În urma cercetărilor efectuate, rezultatul acestora cuprindeau 19 puncte⁵, începând

¹ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. P 117597, vol. 2, ff. 1-2.

² Ion Dumitrache s-a născut pe 25 august 1889 în Ciorăști, în apropiere de Râmnicu Sărat. Cariera sa militară a început în 1909, când a intrat în Școala militară de ofițeri de infanterie, pe care a absolvit-o în 1911, primind gradul de sublocotenent. A fost repartizat la Regimentul 38 Infanterie *Neagoe Basarab* în Brăila. În 1917 a fost avansat la gradul de căpitan. A fost rănit de două ori în timpul luptelor din 1916-1917. După terminarea războiului, fiind încă pe frontul din Ungaria, în 1919, a fost admis la Școala Superioară de Război, în anul 1920 a fost avansat maior, iar în 1921 a fost repartizat în statul major al Diviziei 1 Vânători de la Arad. În anul 1924 a fost mutat la comandamentul Diviziei 1 Munte de la Sinaia. Ulterior, după o activitate susținută și pe deplin merit, în 1929 a fost avansat la gradul de locotenent-colonel, fiind numit comandant al Batalionului 2 Vânători de Munte din Caransebeș. Ulterior, în 1935, fiind avansat la gradul de colonel, a primit comanda Grupului 4 Vânători de Munte din Bistrița. În perioada dintre februarie 1938 și martie 1939 a îndeplinit, la ordin, și funcția de prefect al județului Năsăud (<https://jurnalspiritual.eu/portret-de-erou-generalul-de-corp-de-armata-ion-dumitrache-un-vanator-de-munte-si-a-sa-divizie-de-cremene/> accesat 15.10.2023).

³ Este vorba de adunarea generală ținută de Cooperativa „Regna” la data de 4 iunie 1938 pentru alegerea noii conduceri, în locul celei provizorii care a fost aleasă cu o lună înainte în urma detronării lui Laurențiu Oanea. La această adunare au participat majoritatea absolută a delegaților din cele 44 comune grănicerești, ca proprietare ale averilor și pădurilor din acest colț de țară. Ședința s-a ținut sub conducerea prefectului, colonel Dumitrache Ioan, și a inspectorului general E. Vâlceanu, delegatul Centralei cooperative. În adunarea din 11 aprilie 1938 o comisie specială a fost însărcinată cu verificarea gestiunii anului 1937. Între timp au mai avut loc câteva ședințe ale consiliului de administrație, câțiva membri au demisionat, locul lor fiind completat prin cooptare. S-a ajuns ca „Regna” să aibă un nou consiliu de administrație din care s-a ales ca președinte pe dr. Cornel Pop, avocat. Centrala Cooperativelor n-a aprobat aceste demersuri, dând dispoziție ca vechiul consiliu de administrație să-și continue activitatea sub conducerea lui Laurențiu Oanea. Datorită dibăciei prefectului, s-a ajuns la un compromis între cele două consilii: ambele demisionând. Deci, în ședința din 4 iunie, ședință prezidată de inspectorul general E. Vâlceanu, ambele consilii fiind demisionate, a fost ales ca președinte țărănul Pavelescu din Tiha Bârgăului. Conducerea efectivă au avut-o prefectul Dumitrache și E. Vâlceanu. Punctul principal pe ordinea de zi a adunării a fost alegerea noului consiliu de administrație, născându-se două tabere cu păreri și liste diferite. Combinându-se listele, s-au ales următorii membri: dr. Leon Scridon – fost ministru, dr. Cornel Pop – avocat, prof. Iulian Dumitru, inspector școlar Olimpiu Ghiția, prof. Scurtu, Nicolae Onoie – avocat, preot Ion Buzdug și dr. Ștefan Pop – avocat din Bistrița. din partea Comisiei silvice a fost ales inginer inspector Ieronim Buzilă. Noii aleși au ales ca președinte pe prof. Iulian Dumitru, iar ca vicepreședinte pe avocatul Cornel Pop (*Curentul*, București, Anul XI, 1938, nr. 3719, p. 8).

⁴ Membrii ai Gărzii de Fier. Carol al II-lea îi vedea pe „gardiști” drept o amenințare.

⁵ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. P 117597, vol. 2, f. 3(f).

Alexandru DĂRĂBAN

cu declarațiile la dosar a martorilor din partea acuzării: Pavel Avram¹, Dr. Traian Chitu², avocatul Eremia Aurel³, Iulian Dumitru⁴, Dr. Cornel Pop⁵. Martori din partea acuzatului au fost primarul Năsăudului Gheorghe Nășcuțiu, Dr. Ilie Anton, avocatul Dumitru Nacu, Ștefan Lupu, Grigore Onoae⁶. Alți martori, care prin declarațiile lor la dosar au fost de partea acuzatului, au fost Ștefan Gheorghe A. Belteag⁷, Matei Șirlincan, Popovici Anton, Tomuța Sabin⁸, Constantin Partene, Țimuca Moise⁹, Alexandru Gagea¹⁰ și Angheluș Aurel¹¹. În continuare, în dosar, este prezentă și declarația dată de învinuitul Laurențiu Oanea¹². După îndeplinirea tuturor acestor demersuri, dosarul întocmit împotriva „învinuitului” Laurențiu Oanea a fost luat în evidența Tribunalului Militar Cluj care l-a trimis spre aprobare comandantului Corpului 4 Armată din Cluj, care o ordonat trimiterea în judecată la data de 31 august 1938¹³. La data de 17 aprilie 1939 s-a hotărât ca termenul ultim de judecată să fie la data de 25 mai 1939¹⁴. Ca martori ai acuzării au fost desemnați dr. Cornel Pop, dr. Traian Chitu și primarul Năsăudului Nășcuțiu Gheorghe. Martori ai apărării au fost: dr. Titus Mălai – Canonic Episcopia Română Unită din Cluj, Hodor Alexandru – secretar al Ținutului Someș, Nacu Dumitru – avocat în Năsăud, Preot Grigore Pop din Telciu, prof. Emil Ștefănuțiu – Năsăud, Ștefan Lupu – avocat Năsăud și Ioan Sângeorzan – fost primar în Ilva Mică¹⁵. Trebuie menționat că avocatul lui Laurențiu Oanea în acest proces a fost avocatul Fabius Ștefan. La data de 25 mai 1939 completul de judecată al Tribunalului Militar din Cluj, l-a achită de orice penalitate pentru delictele de care a fost acuzat¹⁶. Din perioada de dinainte de 1940 se mai află la dosare decupaje din presa vremii care i-a fost ostilă lui Laurențiu Oanea¹⁷.

În toate aceste dosare de urmărire întocmite de securitate vedem că i-a fost pusă sub supraveghere toată familia, în special cei doi fii ai lui, Alexandru și Laurențiu. Despre Alexandru aflăm că s-a întreținut în anul 1946 cu ziariștii americani Harison Graham, Fredin Seymour și Bourgin Simon dându-le acestora despre Dinu Brătianu¹⁸. Mai aflăm că Oanea Alexandru, de profesie inginer la Uzinele „23 August”, a fost arestat la 4 iulie 1950, cu un lot de 25 persoane, datorită implicării în organizația subversivă „Straja Pământului Strămoșesc” (SPS). În această calitate a bătut la mașina de scris mai multe matrite pentru multiplicarea manifestelor SPS, care i-au fost date unui alt membru SPS. A fost condamnat în decembrie 1950 la 5 ani închisoare corecțională. Făcând recurs, pedeapsa i-a fost redusă la 3 ani, începând din la 5 ani închisoare corecțională. Făcând recurs, pedeapsa i-a fost redusă la 3 ani, începând din

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem*, f. 3 (v).

⁵ *Ibidem*, f. 3 (v) – f. 4(f.).

⁶ *Ibidem*, ff. 1-2.

⁷ *Ibidem*, f. 3 (f-v).

⁸ *Ibidem*, f. 3 (v).

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem*, f. 4(f.).

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem*, f. 17.

¹³ *Ibidem*, f. 48.

¹⁴ *Ibidem*, f. 49 (f.).

¹⁵ *Ibidem*, f. 49 (v.).

¹⁶ *Ibidem*, f. 61-62 (f.-v.) și f. 63.

¹⁷ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar I 0490164, vol. 1, f. 116-125.

¹⁸ *Ibidem*, f. 41-42.

Dr. Laurențiu Oanea – unul dintre notarii Marii Uniri - în dosarele Securității

4.VII.1950 și a fost trimis la Canal¹.

Purta corespondență cu celălalt fiu stabilit definitiv în Franța, Laurențiu, corespondență care i-a fost tot timpul verificată. Se află la dosare scrisori primite de la fiul său aflat în misiune pe continentul african². În anul 1964 i s-a aprobat plecarea în Franța la fiul său pentru o lună fiind obligat să facă compromisul cu organele de securitate. Cu această ocazie a întocmit o listă cu persoanele din emigrația română cu care s-a întâlnit, enumerând-ui pe Richard Franasovici, Ion Cosacescu, Ion Dragu, Rizescu Brănești, Viorel Țilea, Iancu Rațiu și elena Gh. Brătianu³. Totodată va informa securitatea și despre întâlnirea avută cu George Pop, originar din Transilvania⁴. A purtat corespondență cu Viorel Țilea⁵, care a fost interceptată de organele de securitate. Printre problemele dezbătute în corespondența dintre cei doi acțiunea exilului unguresc în ceea ce privea Ardealul⁶.

În dosarul său se mai află un memoriu întocmit de Laurențiu Oanea „asupra unor posibilități de extindere a legăturilor economice ale Republicii Populare Române(RPR)”, memoriu întocmit după reîntoarcerea din Franța de la fiul său. acest memoriu era conceput în trei puncte: izvoare de informare, perspective și posibilități în Africa și posibilități de extindere în Europa (Franța și Anglia)⁷.

Într-unul din documentele existente la un dosar, îl găsim pe Laurențiu Oanea ca „cercetător pentru problemele Transilvaniei”, probabil fiind perioada când și-a desfășurat activitatea în cadrul Institutului de Istorie din București. Din această calitate a întocmit un „expozeu” cu privire la arondarea raională în Regiunea Autonomă Maghiară din Transilvania și la măsurile de unificare a Universităților „Babeș-Bolyai” din Cluj și Târgu Mureș, în legătură cu articolul apărut în 5 iulie 1964 în ziarul „Le Monde” din Paris, articol intitulat „Disputa între guvernele din Budapesta și București” și semnat de emigrantul maghiar Schreiber Tamas⁸.

Din sutele de pagini care alcătuiesc tot corpusul de dosare în ceea ce-l privește pe Laurențiu Oanea nu putem trece cu vederea, numărul mare de agenți sub acoperire (informatori), casele (tot cu nume cod) unde se întâlneau informatorii cu securiștii care-l aveau sub supraveghere, precum și numărul mare de cadre militare, începând de la un elev sergent și până la generali de securitate. Între numele surselor (informatorilor) îi găsim sub nume cod pe: I. Ștefan, Mureșan, Jean Pandeale, Boscu, Zaharia Radu, Aurel, Gherase, Marius, Petroniu, Gică Iordan, Paltin, Sedoi, Dragomir Alexandru, Militaru Vasile, Florin Ion, Maria și Ivan Gheorghe. Casele unde se întâlneau informatorii cu securiștii purtau numele de cod: Grivița, Opereta, Argeșanu, Academia, Ilie, Floreasca, Izvorul Rece, Agentului, Teodoru, Liceul, fiind cazuri când se întâlneau la domiciliul unuia sau altuia. Cadrele securității implicate în supravegherea lui Laurențiu sau în luarea unor decizii asupra lui au fost: căpitan Roșulescu, locotenent-major Dumitru V., colonel V. Dinescu, căpitan Croitoru, maior Lupu Vasile, căpitan

¹ *Ibidem*, f. 42.

² *Ibidem*, f. 52-56.

³ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar I 0385883, f. 71 (f-v) – 73 (f-v) și f. 74 (f).

⁴ *Ibidem*, f. 75-76; f. 77 (f-v)-78 (f-v).

⁵ Viorel Țilea s-a născut la 6 aprilie 1896 în Sibiu. A fost politician și diplomat român, fiind ambasadorul României la Londra în perioada 1938-1940. După venirea lui Antonescu la putere, a refuzat să se mai întoarcă în țară, solicitând azil politic în Anglia. A fost nepotul de fiică al memorandistului dr. Ioan Rațiu. A trecut la cele veșnice în 2 septembrie 1972 la Londra (https://ro.wikipedia.org/wiki/Viorel_Țilea, accesat în 15.10.2023).

⁶ A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar I 0385883, f. 104-123.

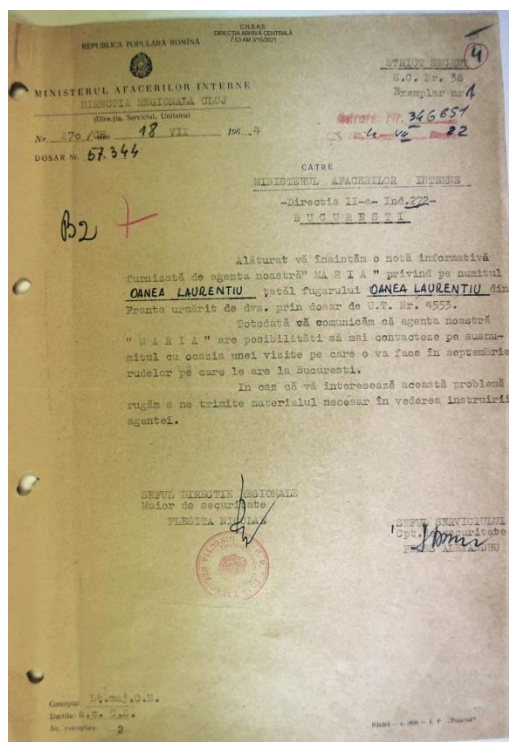
⁷ *Ibidem*, f. 85-88.

⁸ *Ibidem*, f. 91-97.

Alexandru DĂRĂBAN

Nătălețu Dumitru, elev-sergent Câmpeanu M., căpitan Pop Alexandru, căpitan Marinescu P., căpitan Dițulescu, maior Căbulea Traian, maior, Grigore I., căpitan Stanciu C., căpitan Ionașcu L., căpitan Lăzăruț I., colonel Dinulescu Ștefan, locotenent-colonel Toader Dumitru, colonel Sidea Nicolae, maior Florea Gheorghe, maior Cosac Dumitru, maior Pârvulescu M., locotenent-colonel Calu Victor, colonel Nedelcu M., maior Combi A., locotenent-major Ioanid George, general-maior Evghenie T., locotenent-major Tudorancea, locotenent-colonel P. Kovacs, căpitan Bălăuță Fl., locotenent-major Iavoroschi, locotenent-major Cosma Enea, locotenent Tudorescu Nicolae, locotenent Roșu Stan, colonel Patriciu Mihai, locotenent-major Breiner Gheorghe, colonel Birtaş G., maior Crișan I.

Deși în dosare apare și ordinul de clasare a urmăririi lui de către Securitate, s-au găsit mărturii în dosarele securității privindu-l pe Laurențiu Oanea și în alte fonduri. În anul 1969 a făcut o vizită la spitalul Colentina unde era internat episcopul greco-catolic Iuliu Hossu, prezentându-i acestuia o lucrare în manuscris despre Unire¹. Un informator a făcut o vizită lui Laurențiu Oanea la data de 31 octombrie 1969, care a spus să transmită monseniorului Tăutu la roma că lucrează la „Tragedia poporului român după Unirea cu Roma”, lucrare cerută de episcopul Hossu², dându-i în prealabil binecuvântarea pentru acest demers³. Din supravegherea continuă la care era supus episcopul Iuliu Hossu pe timpul când se afla cu domiciliu forțat la Căldărușani, aflăm că acesta a fost informat despre Laurențiu Oanea a trecut la cele veșnice la data de 27 martie 1970 în București⁴, supraviețuind într-o lume cu alte valori în care fusese crescut.

¹ Sergiu Soica, *Cardinalul Iuliu Hossu în dosarele Securității*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2016, p. 694.

² *Ibidem*, p. 700.

³ *Ibidem*, p. 699.

⁴ *Ibidem*, p. 713.

Cununații din Sângeorz-Băi în anii 1890-1891

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Registrele confesionale de stare civilă au fost introduse în Transilvania spre sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea de către cultele romano-catolic și reforma¹.

Registrele parohiale de stare civilă au reprezenta un instrument deosebit, în principal, în ceea ce privea evidența populației. Administrația timpurilor de atunci a exercitat o influență continuă asupra modului de conducere a acestor registre dându-se dispoziții legale în acest sens privind consemnarea nașterilor, botezurilor, căsătoriilor și deceselor. La 1773 împărăteasa Maria Tereza a decretat un „Regulament de recrutare”, capitolul III al acestuia fiind dedicat registrelor parohiale și obligațiile preoților privind completarea acestora².

La sfârșitul secolului al XVIII-lea forul bisericesc greco-catolic de la Blaj a tipărit registre parohiale de stare civilă pe care le-a repartizat parohiilor subordonate, fiind tipărite în limba română. La început s-au folosit caracterele chirilice, trecându-se apoi la scrierea cu caractere latine³.

Datorită presiunii statului, registrele de stare civilă au cunoscut o îmbunătățire continuă, astfel că în anul 1850, de exemplu, în registrul cununaților a apărut o rubrică nouă privitoare la starea cununaților (june, văduvi)⁴.

Timp de peste trei secole, registrele parohiale de stare civilă au fost singurele instrumente a fenomenului de stare civilă, fiind documentele de care se foloseau instituțiile statului pentru dovedirea stării civile ale persoanei⁵.

În cele ce urmează ne vom opri asupra Registrelor parohiale de stare civilă ale parohiei greco-catolice din Sângeorz-Băi, matricula cununaților în perioada 1886-1887. Pentru a fi mai ușor accesibile informațiile am decis utilizarea următoarei numerotări:

- 1 = numele, prenumele și statutul cununaților
- 2 = luna și ziua cununiei
- 3 = locul nașterii, strada și numărul casei
- 4 = confesiunea
- 5 = etatea (vârsta) cununaților, statutul lor de celibi sau văduvi.

¹ Valentin Istrate, „Colecția registrelor de stare civilă. Registre parohiale”, în Angustia, Sfântu Gheorghe, 1998, nr. 3, p. 371.

² *Ibidem*, p. 372; Liviu Moldovan, Înregistrarea de către biserici a botezaților, cununaților și înmormântărilor în Țările Române în secolele XVIII – XIX, în Populație și societate. Izvoare de demografie istorică, vol. III, ..., p. 137.

³ *Ibidem*.

⁴ Mircea Brie, Familie și societate în nord-vestul Transilvaniei (a doua jumătate a secolului XIX – începutul secolului XX), Oradea, Editura Universității Oradea, 2008, p. 40.

⁵ Istrate, Colecția..., p. 373.

Alexandru DĂRĂBAN

6 = numele, prenumele, locuința și statutul părinților

7 = numele, prenumele, religia, locuința și statutul martorilor:

a) la învoirea liberă; b) la cununia însăși.

8 = preotul care a săvârșit cununia

9 = vestirea de trei ori și când? dacă au fost dispensați și de la care împiedicări?

1890**I**

1. **Vasile Maxinoe** – june civil, **Ana Tahâș** - fată de plugar.
2. 10 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 634.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 144.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 27 ani, mireasa: 38 ani, celibi.
6. Orfan.
Tata: Leon, văduv.
7. a) Toader Larion și Larion Oproaie, căsătoriți.
b) Toader Larion și Dochia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit: 26 ianuarie, 2 și 9 februarie, fără piedici, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 19 din 7 februarie¹.

II

1. **Alexandru Floroaie** – june civil de plugar, **Sofia Flore** – fată de plugar.
2. 10 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 339.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 434.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 24 ani, mireasa: 22 ani, celibi.
6. Orfan.
Orfană.
7. a) Ioan T. Flore și Ioan Mihoc.
b) Larion Oproaie și Varvara, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit: 26 ianuarie, 2 și 9 februarie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 18 din 6 februarie².

III

1. **George Nergheș** - june de fierar, **Ana Banu** – fată de zilier.

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANB-N), fond Registrele parohiale de stare civile, Oficiul parohial greco-catolic Sângeorz-Băi, Matricula cununaților nr. 612, anii 1884-1911, p. 16-17, poz. 1.

² Ibidem, poz. 2.

Cununății din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

2. 12 februarie.
3. mirele: născut în Năsăud, După Coastă.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, în cort.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 25 ani, mireasa: 18 ani, celibi.
6. Simion și Nastasia, corturari în Năsăud.
Tata: Simion Banu, văduv.
7. a) Petre Nergheș din Năsăud și Iacob Lăcătușiu din Maieru.
b) Petre Nergheș și Arsinica, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit în: 2, 9 și 11 februarie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 31 din 11 februarie¹.

IV

1. **Filimon Jarda Niculai** – june, ostaș în concediu, **Floarea Berciu** – văduvă de plugar.
2. 13 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 668.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 180.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 30 ani, celib, mireasa: 28 ani, văduvă.
6. Tănase Jarda și Nastasia.
Văduvă.
7. a) Leon Niculai și Ioan Sohorca, căsătoriți.
b) George Buga și Senia, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit în: 2, 9 și 11 februarie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr.23 din 9 februarie².

V

1. **Ieremie Ianoșiu** – june de plugar, **Saveta Siminic** – fată de plugar.
2. 13 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 276.
Mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 92.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 24ani, mireasa: 18 ani, celibi.
6. Orfan.
Ioachim și Varvara.
7. a) Nistor Pop și Gavrilă Tahăș, căsătoriți.
b) Cifor Ianoșiu și Dochia, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit în: 2, 9 și 11 februarie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 41 din 11 februarie³.

¹ Ibidem, poz. 3.² Ibidem, poz. 4.³ Idem, p. 17-18, poz. 5.

Alexandru DĂRĂBAN

VI

1. **Alexandru Buta** – june civil de plugar, **Pelagia Râmbulea** – văduvă de plugar.
2. 15 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 165.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut, fără număr.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 27 ani, celib, mireasa: 34 ani, văduvă.
6. Mama: Tecla Solovestru Buta, văduvă
Nu există nici o specificare.
7. a) Terente Moldovan și Ariton Flore, căsătoriți.
b) Ioan P. Mărcușiu și Ioana, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit în: 2, 9 și 11 februarie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 63 din 13 februarie¹.

VII

1. **Ioan Galbân** – june civil de plugar, **Șiofronia Strugariu**.
2. 15 februarie.
3. mirele: născut în Feldru.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 645.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 28 ani, mireasa: 22 ani, celibi.
6. Nu există nici o specificare.
Maței și Varvara.
7. a) Grigore Girigan și Gavrilă Galbân, ambii din Feldru.
b) Grigore Girigan și Irina, soția sa, din Feldru.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit în: 2, 9 și 11 februarie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 66 din 15 februarie².

VIII

1. **Ioan Fl. Buia** – văduv, plugar, **Nastasia Budușianu** – văduvă de plugar.
2. 15 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 508.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 142.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 62 ani, mireasa: 62 ani, văduvi.
6. Nu există nici o specificare.
Nu există nici o specificare.
7. a) Dănilă Flore și Grigore Musteția.
b) Ioan Ciocan și Maria, soția sa.

¹ Ibidem, poz. 6.² Ibidem, poz. 7.

Cununății din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit în: 2, 9 și 11 februarie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial fără număr și dată¹.

IX

1. **Costan Popicica** – june, ostaș concediat de plugar, **Ana Andressi Pârvu** – fată de plugar.
2. 17 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 248.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 296.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 26 ani, mireasa: 19 ani, celibi.
6. Tofan și Paraschiva Râmbulea.
Ioana Nechita Andressi, văduvă.
7. a) Simion A. Șorobetea și Ion Scr. Andressi, căsătoriți.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit în: 2, 9 și 11 februarie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 70 din 15 februarie².

X

1. **Ioan Gagia** – june, ostaș concediat de plugar, **Saveta Larionesi** – fată de plugar.
2. 27 februarie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 3.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 684.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 23 ani, mireasa: 19 ani, celibi.
6. Isac și Melania.
Grigore și Ana.
7. a) Tănăsă Larionesi și Ieremie Andressi.
b) Ieremie Andressi și Raveca, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 9, 11 și 16 februarie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 88 din 18 februarie³.

XI

1. **Nechita Miron** – fecior, ostaș rezervă, **Tatiana Buga** – fată de plugar.
2. 19 mai.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 259.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Principală, fără număr.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 24 ani, mireasa: 19 ani, celibi.

¹ Ibidem, poz. 8.

² Ibidem, poz. 9.

³ Ibidem, poz. 10.

Alexandru DĂRĂBAN

6. Moisă și Eudochia.
George și Senia.
7. a) Ioan L. Pop și Maxim C. Pop, căsătoriți.
b) Vasile Pop și Nastasia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 4, 5 și 11 mai, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 117 din 18 mai¹.

XII

1. **Maxim Nițiu** – june civil de plugar, **Nastasia Ruști** – fată de plugar.
2. 2 iunie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 677.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 27.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 29 ani, mireasa: 19 ani, celibi.
6. Mama: Eugenia, măritat a doua oară cu C. Mihăilă.
Roman și Ana Ruști.
7. a) Precup Varvari I. Beldea și Maxim Alexi, căsătoriți.
b) Dr. Alexa Larionesi, avocat în Năsăud, celib și Nastasia Maxim Nicolai din Sângeorgiu.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 22, 25 mai și 1 iunie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 129 din 30 mai².

XIII

1. **Donisă Șorobetea** – văduv, **Nastasia Berciu** – fată de plugar.
2. 3 iunie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, fără număr.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină, fără număr.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 45 ani, văduv, mireasa: 25 ani, celibă.
6. Nu există nici o specificare.
Nu există nici o specificare.
7. a) Ilisie Haliță și Ilie Haliță, căsătoriți.
b) Ilisie Haliță și Eugenia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 18, 22 și 25 mai, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 134 din 1 iunie³.

XIV

1. **George Partene** – june civil de plugar, **Irina Jojă** – fată de plugar.

¹ Ibidem, poz. 11.

² Idem, p. 18-19, poz. 12.

³ Ibidem, poz. 13.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

2. 3 iunie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 659.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 356.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 28 ani, mireasa: 22 ani, celibi.
6. Maxim și Dochia.
Orfană.
7. a) Cifor Ianoș și Vasile Partene, căsătoriți.
b) Toader Larion și Dochia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 18, 22 și 25 mai, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 133 din 2 iunie¹.

XV

1. **Gavrilă Berciu** – june, ostaș rezervă, **Anisia Jarda** – fată de plugar.
2. 7 iunie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 179.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 229.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 24 ani, mireasa: 23 ani, celibi.
6. Tată: Dănilă Berciu, văduv.
Mamă: Șiofronia P. Jarda, văduvă.
7. a) Artene Mutu și Nechita Dărăban.
b) Grigore Berciu și Luciana, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 25 mai, 1 și 2 iunie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 138 din 4 iunie².

XVI

1. **Zaharia Mare (Nati)** – june civil de plugar, **Ioana Alexi** – fată de plugar.
2. 7 iunie.
3. mirele: născut în Rebra nr. 79.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 280.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 30 ani, mireasa: 29 ani, celibi.
6. Mama: Tecla, văduvă.
Orfană.
7. a) Artene Alexi și Ștefan Dan. Marica, căsătoriți.
b) Ștefan D. Marica și Saveta, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 27 aprilie, 4 și 5 mai, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 136 din 2 iunie³.

¹ Ibidem, poz. 14.² Ibidem, poz. 15.³ Ibidem, poz. 16.

Alexandru DĂRĂBAN

XVII

1. **Alexă Oanea** – văduv plugar, **Maria Partene** – fată de plugar.
2. 12 iulie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 107.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, fără număr.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 38 ani, văduv, mireasa: 25 ani, celibă.
6. George și Ioana.
Maxim și Dochia.
7. a) Pantelimon Oanea și Vasile Partene, căsătoriți.
b) Pantelimon Oanea și Pelagia, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit în: 29 iunie, 6 și 11 iulie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 151 din 9 iulie¹.

XVII/a

1. **Dănilă Olar** – june, **Sofia Gogotă** – jună.
2. 12 iulie.
3. mirele: născut în Șanț.
mireasa: născută în Sângeorgiu.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: ? ani, mireasa: ? ani, celibi.
6. Tata: Sidor Olar.
Tata: Tănase Gogotă.
7. a) George Sohorca și Ilie Haliță.
b) Sidor Filipoi și soția din Șanț.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori².

XVIII

1. **Vasile Șorobetea** – june de plugar, **Saveta Mihăilă** – fată de plugar.
2. 18 iulie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 447.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Principală, fără număr.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 25 ani, mireasa: 17 ani, celibi.
6. Andron și Sofia.
Grigore și Ioana.
7. a) Ilie Sfrengeu și Nechita Dărăban.
b) Ioan Dumitrașiu și Ioana, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.

¹ Ibidem, poz. 17.² Ibidem, poz. 17/a.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

9. Vestit de 3 ori: 6, 11 și 13 iulie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 152 din 17 iulie¹.

XIX

1. **Ioan Pop** – văduv, plugar, **Todosia Maxinoe** – fată de plugar.
2. 3 septembrie.
3. mirele: născut în Rusu Bârgăului.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, fără număr.
4. mirele ortodox, mireasa greco-catolică.
5. mirele: 50 ani, văduv; mireasa: 23 ani, celibă.
6. Nu este nimic specificat.
Orfană.
7. a) Toader Larion din Sângeorgiu și Cosma Tămășoi din Rusu Bârgăului, ortodox.
b) Grigore Boca și Teodora, soția sa, greco-ortodocși.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 10, 17 și 18 august, cu impediment disparit. cult; cu concesia Oficiului vicarial nr. 172 din 2 septembrie².

XX

1. **Alexandru Nicolai** – june de plugar, **Paraschiva Mihertia** – fată de plugar.
2. 15 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 297.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 423.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 25 ani, mireasa: 25 ani, celibi.
6. Tănăsă și Ioana.
Orfană.
7. a) Toader Nicolai și Ioan Mihertia, căsătoriți.
b) Terente Ionel și Maria, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 26 octombrie, 2 și 7 noiembrie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 251 din 14 noiembrie³.

XXI

1. **Alexandru Buia** – june de plugar, Maria Rebreanu – fată de plugar.
2. 19 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 109.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, fără număr.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 25 ani, mireasa: 22 ani, celibi.
6. Orfan.

¹ Idem, p. 19-20, poz. 18.

² Ibidem, poz. 19.

³ Ibidem, poz. 20.

Alexandru DĂRĂBAN

Sidor și Floarea.

7. a) Donisă Șpicil și Ioan Râmbulea (Uscatu).

b) Donisă Șpicil și Maria, soția sa.

8. Vasile Pop, capelan.

Vestit: 26 octombrie, 2 și 7 noiembrie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 269 din 17 noiembrie¹.

*

În anul 1890 au avut loc 22 căsătorii, 21 dintre acestea fiind între persoane de confesiune greco-catolică, iar una fiind o căsătorie mixtă, mirele fiind ortodox, 17 perechi fiind celibi, celibi+văduvi au fost 5, iar una fiind între văduvi. Cununiile au fost săvârșite în număr de 11 de preotul Silviu Sohorca, administratorul parohial greco-catolic al Sângeorzului, iar celelalte 11 cununii au fost săvârșite de capelanul Vasile Pop. Au fost 4 cazuri cu mirii născuți în alte localități, iar restul s-au născut în Sângeorgiu. În ceea ce privește părinții, nu este menționat niciunul dintre părinți sau a unuia dintre părinți în 7 cazuri, cazuri cu 6 mame văduve și 3 cu tați văduvi. De asemenea s-au înregistrat 9 cazuri de orfani. Este un caz când nu este trecut vârsta la niciunul dintre miri. Toate cununile s-au făcut cu dispensă aprobată de oficiul vicarial de la Năsăud, cu un impediment privind un caz când mirele era greco-ortodox.

1891

I

1. **Grigore Filip Musteția (Musteață)** – june civil de plugar, **Saveta Râmbulea** – jună de plugar

2. 9 februarie.

3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 119.

mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 13.

4. ambii de confesiune greco-catolică.

5. mirele: 26 ani, mireasa: 26 ani, celibi.

6. Mama: Maria Filip Musteția.

Mama: Ana T. Râmbulea.

7. a) Anton Lica și Ion Nicolai, căsătoriți.

b) Iacob Cârnu și Ana, soția sa.

8. Vasile Pop, capelan.

9. Vestit de 3 ori: 18, 26 ianuarie și 1 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 12 din 6 februarie².

II

1. **Solomon Georgeș** - june civil de plugar, **Saveta I. N. Siminic** – fată de plugar.

2. 12 februarie.

3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 130.

mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 288.

4. ambii de confesiune greco-catolică.

¹ Ibidem, poz. 21.

² Idem, 1891, p. 19-20, poz. 1.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

5. mirele: 27 ani, mireasa: 19 ani, celibi.

6. Orfan.

Ioan N. Siminic și Gacea.

7. a) Tănase F. Costan și Anton Lica.

b) Tănase Filimon Costan și Maria, soția sa.

8. Vasile Pop, capelan.

Vestit de 3 ori: 25 ianuarie, 1 și 8 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 16 din 8 februarie¹.

III

1. **Alexandru Musteția** – june civil de plugar, **Ioana a Cătălina St. Anton (Puciu)** – jună de plugar.

2. 23 februarie.

3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 113.

mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Someș, nr. 230.

4. ambii de confesiune greco-catolică.

5. mirele: 24 ani, mireasa: 21 ani, celibi.

6. Mama: Matroana Ștefan Musteția.

Ștefan Anton și Gacea, femeia sa.

7. a) Arsente Buia din Maieru și Tănasa Dărăban din Sângeorgiu.

b) Alexandru Șpaimoc și Cătălina, soția sa.

8. Vasile Pop, capelan.

9. Vestit de 3 ori: 8, 11 și 14 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 50 din 21 februarie².

IV

1. **Ioan Varvari** – văduv, plugar, **Maria C. Larionesi** – fată căzută de plugar.

2. 2 martie.

3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 453.

mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 419.

4. ambii de confesiune greco-catolică.

5. mirele: 31 ani, văduv, mireasa: 29 ani, celibă.

6. Nu este specificat nimic.

Ion C. Larionesi și Ioana, femeia sa.

7. a) Ilie Varvari și Precup Varvari (Prescure).

b) Alexandru Mărcuș și Tecla, soția sa.

8. Silviu Sohorca, administrator parohial.

9. Vestit de 3 ori: 1, 8, și 11 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 80 din 1 martie³.

¹ Ibidem, poz. 2.

² Idem, p. 20-21, poz. 3.

³ Ibidem, poz. 4.

Alexandru DĂRĂBAN

V

1. **Filimon T. Jarda** – văduv, plugar, **Ileana Cl. Andressi (Urs)** – fată căzută de plugar.
2. 2 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Someș, nr. 318.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 456.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 31 ani, văduv, mireasa: 20 ani, celibă.
6. Nu este specificat nimic.
Ana Cl. Andressi, văduvă.
7. a) Maței Buia și Leon Buta, căsătoriți.
b) George Buga și Senia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 8, 11 și 14 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 79 din 1 martie¹.

VI

1. **Toader Costan (Șpaimoc)** – june civil de zilier, **Cătălina Heha** – fată căzută de zilier.
2. 2 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, fără număr.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină, fără număr.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 24 ani, mireasa: 27 ani, celibi.
6. Mama: Dochia lui Șpaimoc.
Iacob Heha și Dochia, soția sa.
7. a) Filip al George și Grigore Varvari, căsătoriți.
b) Cosma Berciu și Cătălina, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 14, 15 și 22 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial (nu se specifică numărul și data)².

VII

1. **Ioan a Simion Cordoș** - fiu de plugar, **Raveca N. Budușianu** – fată de plugar.
2. 3 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 201.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 88.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 28 ani, mireasa: 20 ani, celibi.
6. Nu este specificat nimic.
Orfană.
7. a) George Ruști și Luca Tahâș, căsătoriți, plugari.
b) George Sohorca și Melania, soția sa.

¹ Ibidem, poz. 5.² Ibidem, poz. 6.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 8, 11 și 14 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 78 din 1 martie¹.

VIII

1. **Cosma al George** – june civil de plugar, **Cătălina Varvari** – fată de plugar.
2. 3 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 517.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 392.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 27 ani, mireasa: 19 ani, celibi.
6. Filip al George și Dochia, soția sa.
Grigore Varvari și Nastasia, soția sa.
7. a) Filip al George și Grigore Varvari, ca părinți.
b) Ioan Scr. Șpaimoc și Nastasia, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 14, 15 și 22 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 92 din 2 martie².

IX

1. **Grigore Buta** – june de plugar, **Cătălina M. Gabor** – fată de plugar.
2. 5 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 219.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 187.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 24 ani, mireasa: 21 ani, celibi.
6. Leon și Cătălina.
Maxim Gabor și Ana, soția sa.
7. a) Maței Buia și Ștefan Anton (Puciu), căsătoriți.
b) Ioan Pr. Mărcuș și Ioana, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 8, 11 și 14 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial (nu se specifică numărul și data)³.

X

1. **Ioan Cărbune** – fecior de plugar, **Ana Șt. N. Marica** – fată de plugar.
2. 5 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 162.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 347.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 24 ani, mireasa: 23 ani, celibi.

¹ Ibidem, poz. 7.

² Ibidem, poz. 8.

³ Ibidem, poz. 9.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

- Ștefan și Tecla.
7. a) Dănilă Tahâș și Maxim P. Gabor, căsătoriți.
b) Ilie Măriuș și Ana, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 14, 15 și 22 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 104 din 5 martie¹.

XI

1. **Toma Bulța** – fecior de plugar, **Paraschiva Ruști** – fată de plugar.
2. 5 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 442.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 91.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 25 ani, mireasa: 26 ani, celibi.
6. Eremia și Matroana.
Larion și Gafta.
7. a) Dănilă Ciocan și Samson Ciociu.
b) Filimon Bulța și Ana, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 14, 15 și 22 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 105 din 5 martie².

XII

1. **Solomon Mărcuș** - fecior de plugar, **Maria Pelag. Șpaimoc** – fată de plugar.
2. 7 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 461.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 398.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 28 ani, mireasa: 18 ani, celibi.
6. Nastasia Ilisie Mărcuș, văduvă.
Mama: Pelagia Scr. Șpaimoc.
7. a) Eremia Bulța și Larion Ruști, căsătoriți.
b) Alexandru Cârcu și Maria, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 15, 22 februarie și 1 martie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 111 din 7 martie³.

XIII

1. **Pavel Grosu (Buta)** – fecior fierar, **Maria Parel a Urori (?)** – fată de fierar.
2. 14 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 262.

¹ Idem, p. 21-22, poz. 10.

² Ibidem, poz. 11.

³ Ibidem, poz. 12.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

- mireasa: născută în Rodna pe Prund, nr. 175.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
 5. mirele: 23 ani, mireasa: 19 ani, celibi.
 6. Mama: Gafta, văduvă.
Mama: Melania, măritată a II-a oară după Andrei Zlate.
 7. a) Andrei Zlate și Iacob Grosu.
b) Solovăstru Plug și soția sa din Maieru.
 8. Vasile Pop, capelan.
 9. Vestit de 3 ori: 14, 15 și 22 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial (fără număr) din 14 martie¹.

XIV

1. **Donisă Pop** – văduv, plugar, **Dochia Pr. Al George** – văduvă de plugar.
2. 14 martie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 213.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut, nr. 604.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 46 ani, mireasa: 44 ani, văduvi.
6. Nu este specificat nimic.
Nu este specificat nimic.
7. a) Greasin Timocea și Ștefan C. Buia, plugari, căsătoriți.
b) Vasile Chibulcutan și Saveta, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 1, 8 și 11 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 89 din 14 martie².

XV

1. **Roman Timocea** – june, ostaș instruit, **Lucreția Pop** – jună.
2. 1 iunie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 375.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 213.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 24 ani, mireasa: 17 ani, celibi.
6. Greasin Timocea și Dochia.
Tata: Donisă Pop, plugar.
7. a) Ilie Neamțiu și Ștefan Buia, căsătoriți.
b) Toader N. Pop și Raveca, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 1, 8 și 11 februarie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 13 din 31 mai³.

¹ Ibidem, poz. 13.

² Ibidem, poz. 14.

³ Ibidem, poz. 15.

Alexandru DĂRĂBAN

XVI

1. **Luca Siminic** – june civil, **Catarina Jarda** – văduvă.
2. 1 iunie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă. nr. 286.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 41.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 28 ani, celib; mireasa: 45 ani, văduvă.
6. Ioan și Iftinia.
Nu este specificat nimic.
7. a) Simion Jarda și Filimon Niculai, plugari, căsătoriți.
b) Toader Larion și Dochia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 10, 17 și 24 mai, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 15 din 1 iunie¹.

XVII

1. **Artemie Ionel** – văduv, **Ioana Petri** – văduvă.
2. 1 iunie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă nr. 239.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 255.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 46 ani; mireasa: 48 ani, văduvi.
6. Nu este specificat nimic.
Nu este specificat nimic.
7. a) Vartolomei Șorobetea și Dionisiu Istrate (?).
b) Ioan Dumitraș și Ioana, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 17, 24 și 31 mai, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 14 din 1 iunie².

XVIII

1. **Ioachim Pop** – văduv, **Maria Gabor** – fată fecioară.
2. 5 iunie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 101.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 181.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 49 ani, văduv; mireasa: 24 ani, celibă.
6. Vartolomei L. Pop și Todora, soția sa.
Maxim P. Gabor și Ana.
7. a) Luca Morariu și Ioan Fl. Buia, căsătoriți.

¹ Ibidem, poz. 16.² Idem, p. 22-23, poz. 17.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

- b) Ioan Dumitraș și Ioana, soția sa.
- 8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
- 9. Vestit de 3 ori: 17, 24 și 31 mai, fără impedimente¹.

XIX

- 1. **Anton Sohorca** – june ostaș rezervă, **Ana Mihoc** – jună de plugar.
- 2. 26 iunie.
- 3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 11.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea Borcut, nr. 562.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele: 21 ani; mireasa: 19 ani, celibi.
- 6. Mama: Tecla C. Sohorca, măritată a II-a oară cu Art. Alexi.
Mama: Gacea P. Șorecău, văduvă.
- 7. a) Vartolomei Șorobetea și Alexandru Mărcuș, căsătoriți.
b) Silviu Sohorca, preot și Laura, soția sa.
- 8. Vasile Pop, capelan.
- 9. Vestit de 3 ori: 11, 14 și 22 iunie, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 32 din 25 iunie².

XX

- 1. **Maxim I. Fl. Buia** – june civil de plugar, **Maria Morariu** – fată de plugar.
- 2. 27 iunie.
- 3. mirele: născut în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 508.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Principală, nr. 407.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele: 24 ani; mireasa: 22 ani, celibi.
- 6. Tata: Ioan I. Fl. Buia, plugar.
Luca Morariu și Ana.
- 7. a) Maxim P. Gabor și Vartolomei Șorobetea, căsătoriți.
b) Vartolomei Șorobetea, învățător și Maria Dănilă Nicolai, văduvă.
- 8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
- 9. Vestit de 3 ori: 17, 24 și 31 mai, fără impedimente cu dispensa Oficiul vicarial nr. 30 din 26 iunie³.

XXI

- 1. **Roman Lupoe** – june, ostaș honved, **Maria Ruști** – fată de plugar.
- 2. 27 iunie.
- 3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 48.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 92.
- 4. ambii de confesiune greco-catolică.
- 5. mirele: 23 ani; mireasa: 21 ani, celibi.

¹ Ibidem, poz. 18.

² Ibidem, poz. 19.

³ Ibidem, poz. 20.

Alexandru DĂRĂBAN

6. Tata: Ioan Sidor Lupoe, văduv.
George Ruști și Cătălina.
7. a) Iovu Lupoe și I. L. Pop.
b) Larion Miștiu și Melania, soția sa
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 7, 11 și 14 iunie, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 31 din 26 iunie¹.

XXII

1. **Leon Sfrengeu** – june civil de plugar, **Ioana Nech. Flore** – văduvă de plugar.
2. 12 iulie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, nr. 558.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Valea I. Dan, nr. 275.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 31 ani, celib; mireasa: 33 ani, văduvă.
6. Mama: Todosia M. Sfrengeu, văduvă.
Văduvă.
7. a) Ioan T. Flore și Ioan Hârța.
b) Dumitru P. Ordace și Maria, soția sa din Parva.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 31 mai, 7 și 11 iunie, fără impedimente².

XXIII

1. **Mihăilă Costan** – văduc, plugar, **Ioana (Popoviciu) Ilieș** - văduvă.
2. 12 iulie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 140.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 424.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 43 ani; mireasa: 38 ani, văduvi.
6. Văduv.
Văduvă.
7. a) Toader Isip și Simion Jarda, căsătoriți, plugari.
b) Toader Isip și Floarea, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 28 iunie, 5 și 6 iulie, fără impedimente³.

XXIV

1. **Ioan Cifor Lupu** – văduv, **Firoana Ariton Costan** – văduvă.
2. 1 august.
3. mirele: născut în Parva.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Pe Rogină, nr. 416.

¹ Ibidem, poz. 21.² Ibidem, poz. 22.³ Ibidem, poz. 23.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 51 ani; mireasa: 27 ani, văduvi.
6. Nu este specificat nimic.
Nu este specificat nimic.
7. a) Gavrilă Gagia și Grigore Flore, căsătoriți.
b) Dănilă Dumitrian și Gafta, soția sa, din Parva.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 19, 26 iulie și 1 august, fără impedimente, cu dispensa Oficiul vicarial nr. 50 din 1 august¹.

XXV

1. **Costan Mutu** – june civil de plugar, **Gacea Răzvanță** – văduvă de plugar.
2. 29 august.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 303.
mireasa: născută în Sângeorgiu, în Cucureasa.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 29 ani, celib; mireasa: 41 ani, văduvă.
6. Nu este specificat nimic.
Nu este specificat nimic.
7. a) George Oanea și Pavel Tahăș.
b) Moisa Râmbulea și Ioana, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit în: 2, 9 și 14 august, fără impedimente².

XXVI

1. **Ioan Olariu** – june de plugar, **Nastasia Luciu (Treancă)** – fată de plugar.
2. 24 octombrie.
3. mirele: născut în Rodna Nouă (Șanț), nr. 130.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 327.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 29 ani; mireasa: 18 ani, celibi.
6. Sidor Olariu și Dochia din Rodna Nouă.
Luca Luciu și Iftinia, soția sa.
- 7 a) Precup Varvari și Dănilă Olariu, căsătoriți
b) Sidor Filipoi și Sofronia, soția sa din Șanț.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit în: 20, 27 septembrie și 4 octombrie, fără impedimente³.

XXVII

1. **Alexandru Costan (Șpaimoc)** – june civil de zilier, **Ana Costan** – fată de plugar.
2. 24 octombrie.

¹ Idem p. 23-24, poz. 24.² Ibidem, poz. 25.³ Ibidem, poz. 26.

Alexandru DĂRĂBAN

3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 634.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 270.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 27 ani; mireasa: 22 ani, celibi.
6. Mama: Dochia Costan, măritată Șpaimoc.
Nechita Costan și Melintia, soția sa.
7. a) Mitrofan Gagia și Larion Buia, căsătoriți.
b) Mitrofan Gagia și Maria, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 4, 11 și 17 octombrie, fără impedimente¹.

XXVIII

1. **Vasile Tănase Jarda** – june, ostaș în concediu, **Nastasia Mecicu** – jună de plugar.
2. 2 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 318.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Strada Râpii, nr. 515.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 24 ani; mireasa: 22 ani, celibi.
6. Tănase și Nastasia Jarda.
Mama: Iftinia Eman. Mecicu.
7. a) Maxim Alexi și Alexandru Șorecău, căsătoriți.
b) Isip Lazar și Irina, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 4, 11 și 17 octombrie, fără impedimente².

XIX

1. **Arsente Bulbuc** – văduv, **Saveta Cristurian** – fată căzută.
2. 2 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 245.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 184 v.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 45 ani, văduv; mireasa: 27 ani, celibă.
6. Nu este specificat nimic.
Nu este specificat nimic.
7. a) Simion Miron și Larion Jarda (Hodu), căsătoriți.
b) Dănilă Ionel și Pelagia, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 18, 25 octombrie și 1 noiembrie, fără impedimente³.

XXX

1. **Cosma I. Pantelimon Arman** – june, ostaș în concediu, **Paraschiva Haliță** – jună.

¹ Ibidem, poz. 27.

² Ibidem, poz. 28.

³ Ibidem, poz. 29.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

2. 9 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 231.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 305.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 29 ani; mireasa: 21 ani, celibi.
6. Nu este specificat nimic.
Mama: Trifilia Haliță.
7. a) Procopiu Petroe și Foca Arman.
b) Alexandru Mărcuș și Tecla, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 11, 1 și 25 octombrie, fără impedimente¹.

XXXI

1. **Cosma Pop (Marica)** – june, ostaș rezervă, **Ioana I. T. Flore** – jună.
2. 9 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Între Uliți, nr. 100.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 276.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 21 ani; mireasa: 21 ani, celibi.
6. Mama: Sofronia Marica, văduvă.
Ion T. Flore și Todosia.
7. a) Ioan Hâruga și Filip Pop.
b) Filip Pop și Nastasia, soția sa.
8. Vasile Pop, capelan.
9. Vestit de 3 ori: 31 mai, 7 și 11 iunie, fără impedimente².

XXXII

1. **Nicolae Jarda** – june, **Maria Mihertia** – jună.
2. 19 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Valea Borcut, nr. 540.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 228.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 29 ani; mireasa: 20 ani, celibi.
6. Clement și Dochia.
Orfană.
7. a) Simion Miron și Larion Jarda (Hodu).
b) Emil Șteopoe și Nastasia, soția sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 18, 25 octombrie și 1 noiembrie, fără impedimente³.

¹ Ibidem, poz. 30.² Ibidem, poz. 31.³ Idem, p. 24-25, poz. 32.

Alexandru DĂRĂBAN

XXXIII

1. **Ioan Td. Rusu** – june civil, **Saveta Sohorca** – jună.
2. 21 noiembrie.
3. mirele: născut în Borșa (Maramureș), nr. 568.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 329.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 29 ani; mireasa: 22 ani, celibi.
6. Nu este specificat nimic.
Tata: Arsente Sohorca.
7. a) Simion Măriuş şi Ştefan Rusu.
b) Procopiu buia şi Ioana, soţia sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 25 octombrie şi 1 şi 7 noiembrie, fără impedimente¹.

XXXIV

1. **Pavel Căilian** – june, **Firoana Gogotă** – jună.
2. 21 noiembrie.
3. mirele: născut în Leşu, nr. 101.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 254.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 25 ani; mireasa: 24 ani, celibi.
6. Nu este specificat nimic.
Isac şi Gacea.
7. a) Maxim Pralea şi Trofin Dragotă din Leşu.
b) Simion Avram şi Matroana, soţia sa, din Leşu.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.
9. Vestit de 3 ori: 7, 8 şi 15 noiembrie, fără impedimente².

XXXV

1. **Partene Banu** – june ostaş conc., **Ioana (a Samfira) Capra** – jună.
2. 21 noiembrie.
3. mirele: născut în Sângeorgiu, Pe Prund, nr. 453.
mireasa: născută în Sângeorgiu, Lângă Apă, nr. 33.
4. ambii de confesiune greco-catolică.
5. mirele: 25 ani; mireasa: 19 ani, celibi.
6. Tata: Simion, zilier.
Damian şi Iftinia.
7. a) Ion Banu şi Demian Capra.
b) Vasile Berciu şi Ana, soţia sa.
8. Silviu Sohorca, administrator parohial.

¹ Ibidem, poz. 33.

² Ibidem, poz. 34.

Cununații din Sângeorz-Băi în perioada anilor 1890-1891

9. Vestit de 3 ori: 1, 7, și 8 noiembrie, fără impedimente¹.

XXXVI

1. **Costan I. Iac. Siminic** – june civil, **Titiana Anisie** – fată căzută.

2. 23 noiembrie.

3. mirele: născut în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 204.

mireasa: născută în Sângeorgiu, Peste Apă, nr. 274.

4. ambii de confesiune greco-catolică.

5. mirele: 23 ani; mireasa: 26 ani, celibi.

6. Ion Iac. Siminic și Iftinia.

Mama: Pelagia Anisie.

7. a) Pantelimon Alexi și Ion Siminic.

b) Grigore Puițau și Todora, soția sa.

8. Vasile Pop, capelan.

9. Vestit de 3 ori: 1, 7, și 8 noiembrie, fără impedimente².

*

În anul 1891 au avut loc 36 căsătorii, toate fiind între persoane de confesiune greco-catolică, 25 perechi fiind celibi, celibi+văduvi au fost 7, iar 4 fiind între văduvi. Cununiile au fost săvârșite în număr de 13 de preotul Silviu Sohorca, administratorul parohial greco-catolic al Sângeorzului, iar celelalte 23 cununii au fost săvârșite de capelanul Vasile Pop. Au fost 4 cazuri cu miri și un caz cu mireasa născuți în alte localități, iar restul s-au născut în Sângeorgiu. În ceea ce privește părinții, nu este menționat niciunul dintre părinți sau a unuia dintre părinți în 17 cazuri, cazuri cu 11 mame văduve și 6 cu tați văduvi. De asemenea s-au înregistrat 3 cazuri de orfani. 21 de cununii s-au făcut cu dispensă aprobată de oficiul vicarial de la Năsăud, iar celelalte 15 au fost fără impedimente. În acest apar în 5 cazuri în care este menționat la mireasă statutul de „fată căzută”.

SÂNGEORZ-BĂI - carte poștală Art Nouveau, formată din 5 imagini:
 Oficiul Maghiar de Poștă și Timbre; Vila Dr. Monda (Dr. Andrei Monda, edificată în 1890; Biserica Greco-Catolică (edificată în 1882); Râul Someșul Mare; Farmacia;
 Carte Poștală colorizată, circulată în 14.08.1908
 - Colecția Cornel Rusan -

¹ Ibidem, poz. 35.

² Ibidem, poz. 36.

Curierul băilor și al stațiunilor balneare Sângeorz-Băi

N. BODEA

Profitând de plecarea unui grup de excursioniști la băile din Sângeorz, situate la o distanță de 150 km. de Dej și 60 km. de Bistrița, m-am hotărât să fac o vizită acestei minunate stațiuni balneo-climaterică, despre care se vorbește așa de mult, dar nu se scrie nimic.

Frumusețea și bogăția ținutului

Plecarea din Dej a fost la orele 3 și un sfert după amiază. Drumul de la Dej până la băile menționate, străbate valea fertilă și plină de regiuni pitorești a Someșului Mare, care aproape spală picioarele ruinelor istorice cetăți a Ciceului, donată de trufașul rege maghiar Matia voievodului nostru Ștefan cel Mare și Sfânt al Moldovei. De pe șoseaua națională Dej – Vatra Dornei, bine îngrijită, ai ocazia să vezi câtă bogăție posedă acest pământ românesc. Privind în dreapta și stânga drumului, până hăt departe, unde se ridică dealurile și munții, vezi câmpuri pline de grâul secerat, care sub razele soarelui, pare o mare de aur, lângă lanurile de porumb ca pădurea, care se leagănă molcom în bătaia ușoară a vântului. Mai departe, unde terenul e mai ridicat, se află livezi cu tot felul de pomi, vii, care promet o recoltă bogată.

Ajungem la Josenii Bârgăului, de unde șoseaua se bifurcă spre Bistrița și Târgu Mureș și pe valea încântătoare a Bârgăului prin regiuni pitorești, unde drumul desenează frumoase, dar periculoase serpentine asemănătoare celor din Elveția și se strecoară ca o nălucă printre pădurile de brazi și stejar, până la apropierea stațiunii balneo-climaterică, unde am ajuns la orele 6 și un sfert.

Stațiunea

Această stațiune balneo-climaterică, cu izvoare minerale cloruro-sodice radioactive, ale căror ape conțin: bicarbonat de sodiu, bicarbonat de calciu, bicarbonat de magneziu, bicarbonat de fier, bicarbonat de litiu, clorură de potasiu și alte compoziții chimice, rivalizează cu cele mai renumite din străinătate și este așezată pe romantica vale a Someșului Mare, în înfundătura unei văi a Carpaților, pe Valea Borcutului, înconjurată de munți cu o vegetație variată. Este o comună de munte curat românească, cu aproape 5.000 locuitori, cu biserică frumoasă, școală primară și de meserii, stațiune ferată, poștă, farmacie, etc.

Altitudinea este 461 metri cu orientare sudică. Scutită de praf, cu o climă dulce și constantă, cu situație excepțională pentru plin aer și pentru helioterapie. Dată fiind acțiunea apei, cât și situația avantajoasă geografică, în scurt timp, stațiunea și-a câpătat renume și a început să fie folosite de un mare număr de suferinzi, care își încearcă tămăduirea la izvoarele acestei stațiuni.

N. Bodea

Apele

Apele minerale „Hebe” cloruro-sodice, numite și „Karlsbadul rece”, sunt excelente ca apă de masă cu întrebuințare medicală în bolile cronice, stomac și intestine, hiperaciditate, atonie, dispepsie nervoasă, catare în colicele hepatice, pentru căile biliare (piatră), congestiunea ficatului, în afecțiunile căilor urinare (Litiază, cistită, prostatită cronică) sunt renumite pentru compoziția chimică pe care o au.

Cantitatea mare de bicarbonat de sodiu, clorură de sodiu, bicarbonat de calciu, precum și acțiunea radioactivă a apei minerale „Hebe”, vestește că această stațiune are să devină un important centru pentru tratamentul afecțiunilor cordului și vaselor sanguine (arterioscleroză), anemii, reumatisme, bolile aparatului digestiv, copiii debili, iar clima dulce lipsită de curenți, cu temperatura constantă este foarte potrivită pentru reconvalescenți și pentru cei cu ușoare afecțiuni ale căilor respiratorii, cât și pentru copii, care au la dispoziție parcul, pădurea și terenul sportiv al stațiunii.

Ca mijloace de comunicație sunt două trenuri zilnice între Cluj – Dej, Rodna, care duc prin Sângeorz-Băi și cursa de autobuze Bistrița – Năsăud – Sângeorz-Băi.

Neajunsuri

Dar stațiunea suferă de mari neajunsuri, fără însă ca administrația băilor să fi luat până acum vreo inițiativă pentru îndreptarea relelor. Întreaga stațiune este lipsită de canalizare. Abator pentru tăierea vitelor nu există și carnea se aduce din depărtări sau când nevoia e mare, se recurge la un abator improvizat, un fel de spânzurătoare situată în apropierea satului.

De asemeni, criza de locuințe e mare. Cele două hoteluri, proprietatea societății care deține stațiunea, nu sunt îndeșulătoare pentru marele număr de vizitatori, deși parte însemnată dintre ei stau în locuințe particulare. Prețurile sunt urcate la camere, care nici măcar nu sunt amenajate. Vizitatorilor li se cer anumite taxe, în schimb nu li se dă nimic. Deși există lumină electrică, totuși seara nu se luminează îndeajuns, trebuind ca bolnavii care vin să facă baie sau să ia apă de la izvorul ce se află la o distanță de 100 metri de locuințe, să bâjbâie prin întuneric.

Satul e nepavat, din care cauză, când plouă, te înfunzi în glod până deasupra gleznei, iar când timpul e frumos, te orbește praful.

În stațiune, singura distracție e o orchestră țigănească.

Șezătoarea culturală

Am mai vorbit despre turneul cultural întreprins în luna trecută de cercul studenților someșeni din București, în regiunile nordice ale Ardealului, unde se simte mai mult nevoia cărții românești, regiuni în care, sub împilatoarea stăpânire de tristă pomenire, orice inițiativă de mișcare artistică și culturală românească era înăbușită, așa încât la unirea noastră a tuturor românilor, poporul de aici era lipsit aproape cu desăvârșire de acest har binefăcător. Deci, ceea ce n-am putut face în trecutul de grea încercare, trebuie să facem azi, când respirăm liberi sub cerul și pământul românesc. Să se lase la o parte, cel puțin la răstimpuri, viața politică creatoare de patimi și animozități personale și să se dea tot sprijinul înjghebărilor culturale care au scopul să semene lumină și dor de carte în masele poporului de la țară.

Între oamenii care aparțin unor astfel de înjghebări, se pot înșira, fără îndoială și studenții universitari someșeni din București. Aceștia, acum două luni, punând bază „Cercului

**Curierul băilor și al stațiunilor balneare
Sângeorz-Băi**

studenților universitari someșeni din București” sub președinția harnicului inginer Victor Pașca, cu concursul d-lui profesor și deputat C. Nedelcu de la fundația culturală „Principele Carol” și a d-lor C. Teodorian, bariton de la Opera Română și C. Barcaroiu, de la Teatrul Popular din București, au pornit în propagandă culturală în orașele de nord ale Ardealului, fiind primiți pretutindeni, cu brațele deschise și de fețe ce radiau bucuria. Au ținut șezători culturale în Satu Mare, Șimleu, Baia Mare, Dej și, în ultima, în ziua de 1 august la Sângeorz-Băi, înființând paralel cu activitatea culturală la orașe, în peste 25 comune din județele Năsăud, Someș, Sălaj, Satu Mare, Maramureș biblioteci populare cu câte 20 și 40 volume.

Șezătoarea la Sângeorz-Băi s-a ținut în sala restaurantului în fața unei asistențe foarte numeroase, formată din vizitatori și intelectualii din jur și s-a deschis cu o scurtă cuvântare a președintelui cercului, d-l inginer Pașca, care scuză absența d-lui profesor și deputat C. Nedelcu și îi aduce mulțumiri pentru prețiosul sprijin ce l-a dat cercului în tot cursul turneului. De asemenea, mulțumește asistenței pentru că a participat în număr așa frumos. Urmează desfășurarea programului bogat și variat. D-l C. Barcaroiu, de la Teatrul Popular, a recitat cu multă pricepere: „Coroana” de Gav. Mariany, „Cântece” de Goga, „Balada lui Ridiculici” de H. Furtună, „Lună ori soare” de T. Speranța, „Noaptea fatală” de Ermette Novelli, „Imitație” de el însuși.

D-l C. Teodorian, bariton de la Opera Română, acompaniat la orgă (căci pian se află unul singur în întreaga stațiune și proprietarul n-a voit să-l împrumute) de d-na Lucia dr. Roman, laureată a Conservatorului din București, a cântat cu multă pătrundere și simț artistic: „Les Rameaux” de Feuvre, „Don Carlos” de Verdi, „Addio” de Tosti, „Doi Grenadiri” de Schumann, „Codrule” de A. Eliade și „Fă Mario” de Gh. E. M. Fiecare bucată a fost răsplătită cu aplauze furtunoase. De asemenea au fost mult aplaudate „De ce plângi” de Carini și „Mi-a zis Badea” de T. Popescu, cântate de d-na Lucia dr. Roman, căreia, în numele cercului, d-l președinte Pașca i-a oferit un frumos buchet de flori.

După șezătoare, a fost dans, petrecându-se bine până la ora 5 dimineața¹.

¹ *Universul*, București, Anul XLIV, 1926, nr. 185, p. 8.

RESTITUIRI

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

MAXIM POP

Din Constantinopol s-au lăsat părerile lui Nestorie și în altă provincie și anume în Egipt unde Patriarhul Chiril din Alexandria la anul 419 a ținut în sărbătoarea paștilor o predică în care, până a aminti de Nestorie, a dezvoltat doctrina ortodoxă a bisericii arătând cum că în adevăr din Maria s-a născut Fiul lui Dumnezeu ca om, nu un om deosebit de Fiul lui Dumnezeu. Asemenea a făcut în o scrisoare îndreptată către călugării săi care, fiind mulți la număr și nu prea versați în studiile teologice, de altă parte având mare influență asupra poporului, puteau fi foarte periculoși.

Scrisoarea lui Chiril s-a adus și la Constantinopol și a iritat foarte tare pe Nestorie. Chiril, auzind de expectorările lui, i-a trimis o epistolă scurtă în care a zis că nu dânsul, ci Nestorie este cauza dezordinii de astăzi în biserică. Să-mi spună însuși Nestorie ce să scriu episcopului roman Celestin și altor episcopi care l-au întrebat cum că oare în adevăr a scris și a vorbit Nestorie acele ce se vorbesc despre el? Afară

de aceea vin din toate provinciile Orientului știri nefavorabile despre el, de aceea dânsul pe toți câți s-au scandalizat, să-i liniștească prin expresia Θεοτοκος (Theotokos). Nestorie a răspuns în câteva cuvinte foarte dur și toată scrisoarea conținea numai laudă de sine.

Nestorie a încercat a atrage pe pontificele Romei în partea sa. Mai întâi s-a adresat cu o scrisoare la pontifice în care arăta cum că unii episcopi apuseni au așternut la împăratul o scrisoare în care se plâng că, deși ortodocși, totuși sunt persecutați și așa ar voi a ști dacă în adevăr sunt condamnați. după aceea vine la obiect arătând morbul, adică neînțelegerea care domnește în dieceza sa despre întrupare, care neînțelegere servește eresul arian și apolinar. În a doua epistolă către Celestin se plânge că nu mai capătă răspuns în privința episcopilor apuseni și iarăși vorbește despre învățăturile cele noi eretice. Cu acestea împreună a trimis totodată și scrisorile sale despre încarnare, subscrise cu mâna proprie. Pontificele a lăsat să se traducă scrisorile în limba latină și după aceea să se compună o disertație în contra noului eres. Autorul a fost Cassian de Marsilia, teolog mare, cunosător de limba greacă și cunoscut cu starea lucrurilor din Constantinopol unde a petrecut mai mult timp și a fost ordonat de diacon prin Sf. Chrisostom.

Maxim POP

Întru aceea au venit la Constantinopol câțiva oameni stricați, excomunicați de Sf. Chiril. Nestorie s-a folosit de ei și i-a făcut de s-au plâns la dânsul și la împăratul asupra Sf. Chiril. Acesta a trimis a doua scrisoare lui Nestorie (februarie 430). În aceasta arăta mai întâi cine sunt acuzatorii săi, apoi îndemna pe Nestorie să se întoarcă la învățătura cea adevărată a bisericii și în urmă explică mai pe larg misterul întrupării. Nestorie a răspuns acum Sf. Chiril mai lung, însăși mai înverșunat, fără de a-și modifica părerile sale. În urmă, acesta, Sf. Chiril, care bine știa cum că Nestorie e protejat de curte, s-a adresat cu scrisori la împăratul Teodosiu, la sora-sa Pulcheria și la împărăteasa Eudoxia, desfășurându-le învățătura ortodoxă despre întrupare, fără de a aminti numele lui Nestorie. Afară de aceea s-a îndreptat Sf. Chiril către mai mulți episcopi greci și orientali. Teodosiu însă a fost aplecat spre Nestorie și a imputat Sf. Chiril că s-a adresat și către muieri, învinuindu-l că ar voi să semene discordie în familia împărătească. Cauza că a făcut aceasta se poate vedea din descrierea însușirilor lor de mai sus.

După ce toate pertractările Sf. Chiril cu Nestorie n-au avut nici un rezultat, s-a îndreptat către pontificele roman Celestin ca să-i raporteze despre noul eres. Cu scrisoarea a trimis pe diaconul Posidoniu căruia i-a dat, într-adevăr, și scrisorile sale în cauza cu Nestorie și i-a impus că numai așa să predea actele pontificelui de cumva va afla cum că și Nestorie s-a îndreptat către pontifice. Acesta a convocat către începutul lui august 430 un sinod în Roma în care s-au examinat scrierile lui Nestorie și s-au asemănat cu ale sfinților Părinți. Învățăturile lui s-au condamnat, el s-a declarat ca eretic și s-a amenințat cu depunere de cumva nu-și va revoca învățăturile în timp de zece zile după primirea acestei decizii. S-a scris după aceea lui Nestorie, comunității sale, Sf. Chiril și lui Ioan patriarhul din Antiohia. Lui Nestorie îi scrie pentru ce nu a răspuns la cele două scrisori ale sale, îi imputa de ce n-a considerat cele două epistole ale Sf. Chiril și-i observa că aceasta e a treia admonițiune și dacă nu va revoca învățăturile sale eretice, va fi excomunicat din biserică. Pe comunitatea și clericii din Constantinopol îi îndemna la statornicie, de cumva vor fi persecutați de Nestorie și cei excomunicați sau care se vor excomunica de dânsul, să fie în comuniunea pontificelui. În scrisoarea către Sf. Chiril lauda ținuta, aprobă doctrina lui și-l împluternicește că de cumva Nestorie nu-și va revoca învățăturile sale eretice în timp de 10 zile și nu va învăța așa cum se învață în biserica romană și alexandrină, în întreaga biserică, în numele său să execute concluziile sinodului din Roma și să-i publice excluderea din biserică.

Probabil sau înainte de a primi sentința de la Roma, însă totuși temându-se de atare sentință, a trimis Nestorie a treia scrisoare la Roma în care, pe nedrept, acuza pe Sf. Chiril cum că a început cearta despre Θεοτοκος (Theotokos) și cum că n-are nimic contra acelor care numesc pe Maria Născătoare de Dumnezeu, numai să nu fie în sens arian sau apolinaristic și observa cum că cu ajutorul lui Dumnezeu cât de curând se va ține un sinod general și se va restabili pacea.

Ioan din Antiohia, ca amic a lui Nestorie, după primirea scrisorii de la pontifice, a sfătuit pe Nestorie să cedeze. El zise cum că ce e drept termenul de 10 zile e scurt, însă e lipsă numai de câteva ore pentru că e ușor – când vorbim de răscumpărarea noastră prin Isus – a întrebuițat o expresie care s-a întrebuițat de către mulți părinți și în adevăr și însemna în adevăr nașterea mântuitoare din Vergura. Nestorie i-a răspuns cu reverență însă fără a promite întrebuițarea cuvântului Θεοτοκος (Theotokos) și toate le-a amânat la sinodul general ce se aștepta.

Patriarhul Chiril din Alexandria, după primirea scrisorii de la Pontifice, a convocat mai întâi un sinod la Alexandria. Sinodul a primit o scrisoare compusă de Chiril îndreptată către Nestorie care, la început cuprinde o plânsoare amară asupra eresului nestorian, după aceea urmează anunțarea cum că dânsul de cumva în termenul statorit de Pontificele Celestin nu va

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

abzice de la eresul său, va fi exclus de tot din numărul episcopilor și preoților lui Dumnezeu. Mai departe desfășura doctrina bisericii despre misterul întrupării și în urmă se adăugă renumiții 12 anatematismii în care se cuprind învățăturile eretice a lui Nestorie de care trebuie să se lepede.

Această afacere însemnată a decurs în mod curat bisericesc, prin decizia pontificelui, care a executat-o patriarhul din Alexandria, fără ca să contrazică patriarhul Antiohiei sau alt episcop. Pentru curtea de la Constantinopol a fost lucru prea simplu. Împăratul Teodosiu a aflat de lipsă ținerea unui sinod general.

Unii călugări din Constantinopol, maltratați de Nestorie, au rugat pe împăratul să convoace un conciliu general. Nestorie credea cum că, ajutat de puterea civilă, de episcopii orientali, va domina sinodul și se va judeca Sf. Chiril. Teodosiu a și convocat conciliu general în numele său și a împăratului occidental Valentinian III, cu data 19 noiembrie 430, care avea să se țină în Efes. Termenul deschiderii ziua de Rusalii 431.

Întru aceea veni 4 episcopi trimiși de sinodul din Alexandria la Constantinopol și duminică în 30 noiembrie 430 merseră în catedrală în timpul serviciului divin, unde era de față tot clerul și mai toți demnitarii care aveau titlu de illustres. Ei predară lui Nestorie scrisoarea Sf. Chiril și a Sf. Celestin. Nestorie le-a primit și i-a rugat să-l cerce ziua următoare. În ziua următoare însă le-a închis ușa și nu le-a dat nici un răspuns. Din contră, s-a încercat a combate pe Chiril prin 12 anatematismii, prin care însă și-a arătat neștiința și erorile. Sf. Chiril s-a întrebat de pontificele Celestin că oare Nestorie poate participa ca membru la sinodul convocat sau trebuie să intre în valoare sentința adusă după ce timpul de revocare a trecut. Pontificele i-a răspuns că Dumnezeu nu voiește moartea păcătosului, pentru aceea să facă tot ca să câștige pe Nestorie pentru adevăr. De nu va voi, secere ce a semănat cu ajutorul diavolului. În altă scrisoare către împăratul Teodosiu comunica pontificele cum că nu poate participa în persoană la sinod, se va reprezenta însă prin delegați; împăratul însă să nu conceadă înnoiri și să nu sufere nici o conturbare a păcii bisericești, din contră afacerile credinței să le țină mai presus decât cele ale statului și liniștea bisericii mai presus decât liniștea țărilor. Delegați a denumit pe episcopii Arcadiu și Procist și pe preotul Filip și le-a dat ordin să țină cu Chiril apărând vaza scaunului apostolic; să asiste la ședință însă să nu se lase în dispută, ci să judece peste părerile altora. După ce s-a finit sinodul să cerce cum s-au terminat lucrurile. De s-au terminat în favorul credinței reale și Chiril va călători la Constantinopol la împăratul, să meargă și dâșii acolo și să-i predeie scrisorile pontificale. De cumva nu se va putea aduce o decizie pașnică, atunci să chibzuiască cu Chiril.

Teodosiu II și Valentinian III încă n-au participat la sinod, ci în numele lor ca protector s-a trimis comitele Candidian. Lui i s-au dat instrucțiuni să nu se amestece din discuțiile despre dogme, nefiind cuviincios a se amesteca în certe teologice, care nu-i episcop; să alunge din cetate călugării și mirenii care vin numai din curiozitate, ca să nu facă turburare; să supravegheze ca dispozițiile între membri să nu degenereze în certe și să se împiedice cercarea adevărului; să nu se despartă nici un membru înainte de rezolvarea chestiunii dogmatice. Afară de Candidian a mers la sinod și comitele Ireneu, ca însoțitor a lui Nestorie.

Termenul deschiderii sinodului a fost ziua De rusalii (7 iunie) anul 431. Nestorie, ca cel mai aproape, veni cel dintâi cu 16 episcopi însoțit de ostași. După aceea veni Sf. Chiril cu 50 episcopi, patru ori cinci zile înainte de Rusalii. Cu toate acestea, deschiderea sinodului s-a amânat pentru că nu sosise patriarhul Ioan din Antiohia, apărătorul lui Nestorie. El și-a scuzat întârzierea sub diverse pretexte. După ce a trimis doi episcopi să spună cum că din cauza sa să nu se amâne deschiderea sinodului, Chiril l-a deschis în 22 iunie 431 fiind de față 198 de episcopi în catedrala din Efes. Cu o zi mai înainte a fost provocat Nestorie să vină înaintea si-

Maxim POP

nodului, ca să-și deie seama despre învățăturile și afirmațiile sale. El a răspuns că se va cugeta. În 22, pe când se începu sinodul, s-a trimis a doua deputațiune. Locuința lui la dispoziția lui Candidian era înconjurată cu ostași care opriră episcopilor delegați intrarea la Nestorie. Acesta lasă să le spună cum că va veni, când vor fi toți episcopii adunați¹.

A treia deputațiune n-a primit nici un răspuns. Candidian pretinse să se amâne încă patru zile deschiderea sinodului. Pretenția lui rămase neconsiderată și sinodul ținut prima ședință solemnă sub prezidiul lui Chiril, care era totodată și reprezentantul pontificalui. După ce s-au citit actele referitoare la această afacere și mai multe locuri din Sfinții Părinți în legătură cu simbolul nicean, apoi după ce s-a ascultat raportul deputațiunilor trimise la Nestorie, s-a pășit la condamnarea lui.

Sentița e următoarea: „Fiindcă Nestorie afară de altele n-a dat ascultare citării noastre, nici a primit episcopii trimiși de noi, am trebuit să pășim la cercetarea învățăturii sale cele fără de Dumnezeu. Din epistolele și scrierile sale, precum și din vorbirile care le-a ținut de curând în această mitropolie și sunt documentate prin mărturii, am descoperit că el a avut și a citit învățături fără de Dumnezeu; așa astrânși prin canoane și prin epistola Preasfințitului nostru părinte și conservitor Celestin, episcopul bisericii romane, după multe lacrimi, am pășit la trista decizie contra lui: Domnul nostru Isus Christos care s-a batjocorit de el prin acest sfânt sinod a decis cum că Nestorie este exclus de la demnitatea episcopescă și de la toată comuniunea preotească”.

Această decizie e de mare însemnătate pentru că episcopii unui conciliu ecumenic numesc pe pontifice părinte și mărturisesc cum că sunt legați de această afacere prin canoane, precum și prin epistola pontificalui. Modul de exprimare a conciliului (observa Bossuet) recunoaște în epistola pontificalui puterea unei sentițe judecătorești, a cărei aprobare nu s-a putut înconjura pentru că, în fond, a fost dreaptă și a ieșit de la o putere legală, pentru aceea a avut valoare în forma sa².

Ședința primă a conciliului a ținut de dimineața până noaptea târziu. Poporul aștepta afară de dimineață până seara să audă despre decizia conciliului. Aflând cum că s-a depus Nestorie a erupt în strigări de bucurie, a mărit pe Dumnezeu și a lăudat conciliul. Când au ieșit episcopii din biserică i-au petrecut cu torțe (făclii), muierile duceau vase cu tămâie arzând și alte obiecte mirositoare, – cetatea s-a iluminat.

În ziua următoare i s-a publicat lui Nestorie sentița care s-a lipit în locurile publice și s-a publicat în cetate prin preconii. Asemenea s-a publicat și clerului de toate categoriile. După ce i s-au scris actele s-a trimis împăratului cu o scrisoare sinodală în care se cuprindea întreaga procedură a conciliului, motivele pentru care nu s-au așteptat orientalii, cerbicia lui Nestorie, etc. Despre pontifice se zice: „Noi am consimțit cu Preasfințitul episcop al Romei, Celestin, care înainte de decizia noastră a condamnat învățăturile fără de Dumnezeu a lui Nestorie și a adus sentița asupra lui înaintea noastră”. La capăt se zice: „Ne rugăm, așadar, să poruncească Maiestatea Voastră ca învățăturile lui Nestorie să se scoată din toate bisericile, cărțile lui să se dea focului. De cumva cineva ar disprețui hotărârile noastre să casă mânia voastră asupra lui”.

Scrisoriile conciliului n-au ajuns³ la locul destinat, au ajuns însă rapoartele pârtnitoare a lui Candidian, protectorul lui Nestorie. Acesta a lăsat să rupă anunțurile de pe muri prin care se publica condamnarea lui Nestorie și a oprit preconii a o publica. Totodată un edict prin care și-a exprimat nemulțumirea față de cele înfăptuite și a declarat nevalide concluziile aduse de o parte a episcopilor înaintate de venirea patriarhului din Antiohia și a episcopilor latini. În altă

¹ *Preotul Român*, Gherla, Anul XIII, 1887, nr. 9, p. 335-342.

² Cf. Bohrbached, tom VIII, p. 49.

³ Cf. Hergenrother, l. c., p. 52.

Din istoria despărțirii bisericii orientale de cea apuseană

scrisoare a îndemnat pe episcopii care n-au participat la ședință să nu se alăture la cei care au ținut-o, că să aștepte deschiderea sinodului general.

Nestorie asemenea s-a plâns în o scrisoare către împărați cum că egiptenii și asiaticii au ținut o ședință de capul lor în contra mandatului împărătesc, care ordonează o consultare generală. Afară de aceea, episcopul Memnon a ațâțat poporul din Efes în contra lor. Acesta a intrat în locuințele lor și a comis tot soiul de violențe. Memnon nu le-a conces nicăieri să țină ședințele. Pentru aceea se roagă să le conceadă împăratul a se reîntoarce acasă sau să-i scutească și să dispună ținerea unei adunări la care să nu participe călugării și clericii, ci numai episcopii care vor fi invitați. pentru scopul acesta sunt destui doi episcopi din o provincie pe lângă mitropolit. Scrisoarea a fost subscrisă de Nestorie și zece episcopi.

În 26 sau 27 iunie a sosit și Ioan din Antiohia în Efes. Sinodul a trimis o deputațiune înainte-i. soldații, care înconjurau pe Ioan, n-a conces deputaților să vorbească pe cale cu el. însoțindu-l până la locuință, aici au fost batjocoriți de către soldați, maltratați și alungați. dânsul, însă, după sosire, plin de pulbere cum era, a ținut în locuința sa cu partizanii săi un conciliabul. Aici a referat mai întâi Candidian, arătând cum că Chiril și amicii săi au lucrat contra mandatelor împărătești, admonierile sale nu le-au considerat, pe episcopii lui Nestorie i-au îndrumat afară, iar lui i-au discutat dreptul de a fi prezent. În urmă, Ioan aprobând cele referate, a exprimat cum că sfântul sinod care e adunat acum în jurul său va decide cele de lipsă în contra lor. Numărul membrilor conciliabulului a fost 43.

Prima întrebare pusă de patriarhul Ioan a fost că ce să se întâmple cu Chiril și Memnon. Mai mulți episcopi, mai ales nestorienii, au pășit cu diverse acușări false în contra lor și au cerut ca patriarhul să îngrijească să fie pedepsiți capii acestor eresuri. La acușele lor, Ioan a răspuns fariseiește, cum că ar fi dorit să nu fi fost necesitat a exclude pe nimeni din biserică, care a fost odată primit la dumnezeiasca preoție, însă membrele necuravere¹ trebuiesc tăiate spre a scăpa întreg corpul și pentru aceea Chiril și Memnon merită să fie depuși, iar cei seduși de ei să fie excomunicați, până își vor cunoaște greșelile, etc.

Sentința a fost subscrisă de patriarh și cei 43 de episcopi. Numaidecât au încunoștințat despre cele întâmplate pe împăratul, damele (Pulcheria și Eudoxia), clerul, senatul și poporul din Constantinopol. Ceva mai târziu au provocat și pe membrii sinodului să se desfacă de Chiril și Memnon, fiindcă trece timpul de penitență. Sâmbătă seara a recercat conciliabulul pe Candidian să nu conceadă ca Chiril și Memnon sau careva din partida lor să servească în duminica următoare. Candidian a voit să nu servească din nici o partidă careva, ci numai clericii din cetate. Memnon însă a declarat cum că nu se supune la nici un caz lui Ioan și sinodul său și Chiril și ai săi au celebrat serviciul divin și atunci și mai târziu.

Ajungând întru aceea raportul lui Candidian la împăratul, acela a crezut – după raport – cum că Nestorie ar fi fost depus din inamiciția personală a lui Chiril contra lui Nestorie. De aceea a trimis pe Paladiu cu o scrisoare la Efes în care-și exprima nemulțumirea de cele întâmplate, le declară de nule, promite a trimite un nou dregător care, împreună cu Candidian, să cerce cele întâmplate. Până atunci însă să nu părăsească nici un episcop Efesul. Scrisoarea a produs bucurie în Ioan și ai săi și țineau fericită lumea având atari domnitori. Așa s-au exprimat în răspunsul lor. În a doua scrisoare se ruga de împăratul să strămute sinodul în un loc mai aproape de curte, unde să se poată convinge Chiril și ai săi din scrierile proprii.

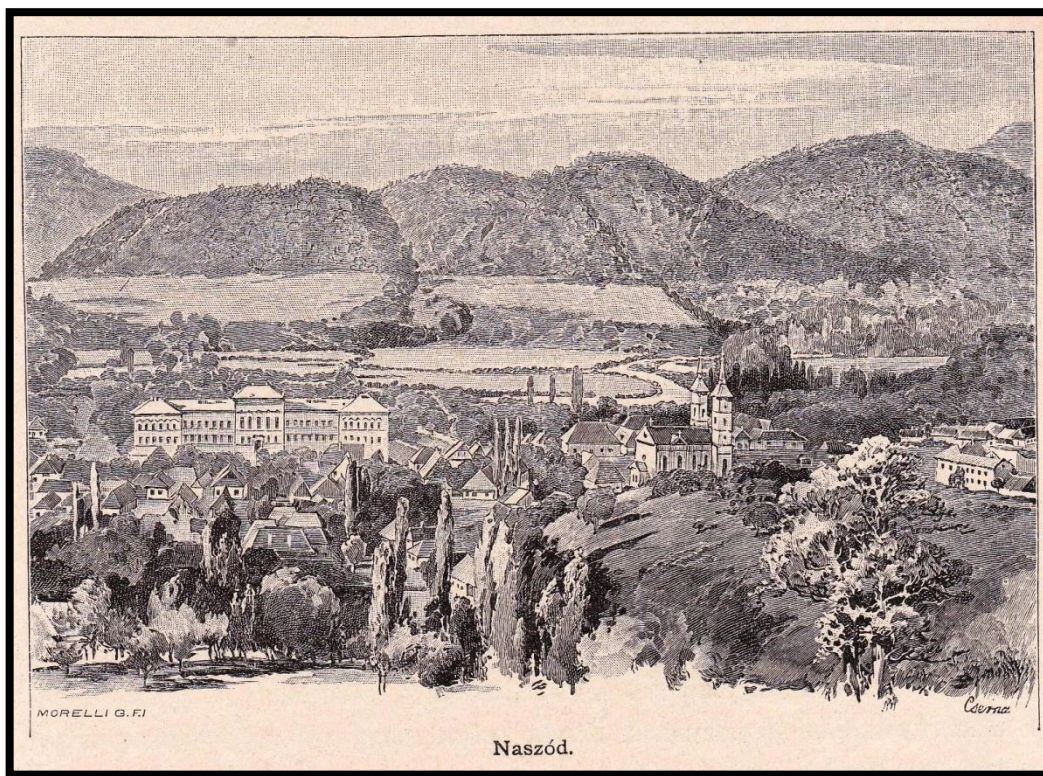
Chiril cu sinodul încă au îndreptat o scrisoare către împăratul, prin același Paladiu, în care arată procedura sa și-l roagă să cheme pe Candidian împreună cu cinci membri din sinod ca să raporteze despre cele întâmplate. După aceea adăugă: pe partea lui Ioan și Nestorie nu

¹ Necurate.

Maxim POP

sunt acum mai mult decât cam 37 episcopi – pe partea sinodului însă stă episcopul Romei, Celestin, și întreg episcopatul din Africa, deși nu sunt prezenți. În fine, se observa că pe partea sinodului sunt mai mult ca 200 episcopi – a se expune lucrul mai pe larg nu se poate din cauza pornirii grabnice a lui Paladiu.

Cam după opt zile, în 10 iulie, a convocat Chiril a doua ședință în locuința episcopescă a lui Memnon din cauza venirii legaților pontificali: episcopii Arcadiu și Proiect și preotul Filip. Aceștia aduseră epistola pontificalui, amintită mai sus, care s-a citit mai întâi în text original latin, după aceea în traducere greacă. În scrisoare se lauda ținuta sinodului și se expune cum că cei trei deputați se trimit să participe la sinod ca să asiste la pertractări și să ducă la îndeplinire ceea ce a decis pontificele mai înainte. Sinodul, deși decisese mai înainte, totuși și-a dat învoirea parte expres, parte tacit, deoarece arhiepiscopul Firmu din Cezarea în Capadocia a declarat: „Scrisoarea de mai înainte a scaunului apostolic către Chiril a cuprins sentința și tipul asupra acțiunii nestoriene și dâșii, episcopii adunați, îndreptându-se după acelea numai au îndeplinit acel tip și au pronunțat de judecarea canonică și apostolică a lui Nestorie^{1,2}.

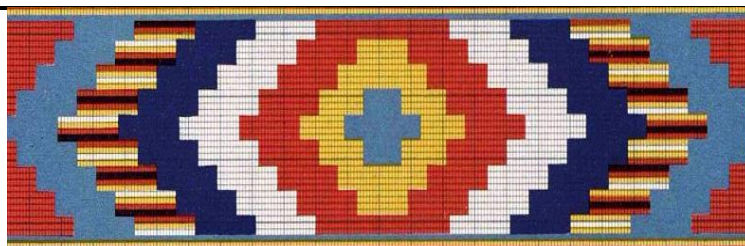

**NĂSĂUD: Vedere generală cu Gimnaziul Superior Fundațional Greco-Catolic
Român și Biserica Greco-Catolică;
Litografie de la sfârșitul sec. XIX (executată de Cseracz; gravor Morelli Gusztav
F.I. n: Pest 15.02.1848 - d: Budapesta 21.03.1908)
- Colecția Cornel Rusan -**

¹ Cf. Hefele, Conciliengeschichte, tom II, p. 199-200.

² Preotul Român, Gherla, Anul XIII, 1887, nr. 10, p. 399-404.

DIN GRANIȚĂ

Unirea din 1918

VICTOR MOLDOVAN¹

1914. Războiul mondial

Războiul mondial aduce o cotitură în istoria universală și constituie un capitol nou în istoria Bistriței.

Pretextul la acest formidabil război, care clocea de mult, îl dă asasinarea arhiducelui Franz-Ferdinand și a soției sale, în Sarajevo, la 6 iunie 1914. Eram la Sângeorz-Băi, în societatea cumnatului meu Victor Man și a lui Niculiță Candale, când am aflat vestea uluitoare a declarației de război. Sosiți în Bistrița, am găsit orașul în mare fierbere. Colonelul batalionului de honvezi ungar era urcat pe o masă în fața cafenelei din casele lui Konnerth și cuvânta cu gesturi mari, că pe sârbi îi lichidează, mâncându-i la primul dejun, iar pe ruși la dejunul mare. Plecau apoi tren după tren cu flăcăii noștri români, împodobite de astă dată cu flori și drapele tricolore românești, mânați pentru a jertfi pentru un ideal străin. Dar veștile venite de pe câmpul de război îl dezminț curând pe colonelul nostru onorat, dezumflând îngâmfarea patriotardului. Cade cetate după cetate, urmează dezastru după dezastru, apoi ofensiva rușilor care trec Carpații la nord, iar prin Bucovina ajung la Iacoveni, provocând o nemaipomenită panică la Bistrița. Locuitorii orașului îi credeau pe ruși apropiindu-se de marginea județului. Fișpanul Fejérváry își pierde capul și provoacă o debandadă dând alarma pentru evacuarea orașului. Toți fugeau la gară pentru a prinde un tren, care să-i ducă mai departe. Mai ales femeile erau speriate. Eu am fost nevoit să însoțesc pe soacra și soția mea, iar cumnatul meu Victor Man trebuia să rămână cu moșul Samoil Poruțiu. La gară, imensă lume cu bagaje. Ne-au învagonat în vagoane de marfă și de vite și nu ne-am mai oprit până la Cluj, unde am găsit adăpost într-un mic hotel. Alarma s-a dovedit întemeiată. Rușii au fost opriți la Iacoveni și noi ne-am reîntors la Bistrița².

¹ Aceste fragmente fac parte din lucrarea *Memoriile unui politician din perioada interbelică – vol. I*, Editori: Mircea Gelu Buta și Adrian Onofreiu, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2016, p. 69-78.

² „Chiar la începutul războiului, Bistrița a avut și ea întâmplarea sa de război, în orice caz, într-un fel mai mult tragicomic – notează Gustav Zikeli. Într-o după amiază de marți a anului 1914 s-a anunțat prin intermediul bătailor de tobă că inamicul era în apropiere și că, cine voia să fugă, putea folosi trenul. Trenurile erau gata de plecare. La o ofensivă, rușii au intrat în Bucovina de sud. A început

Victor MOLDOVAN

Și mai grozavă a fost înfrângerea armatei austro-ungare pe frontul din Serbia. Între primii căzuți pe acest front a fost Dahinten, fostul meu șef, iar Șirlincan, ofițer chipeș la Kaiserjager², s-a reîntors grav rănit și bolnav o viață întreagă. Aveam pretutindeni pierderi și urmau la concentrare contingente după contingente. A venit și rândul nostru. La asentările³ de pe vremuri am fost găsit „untauglich”⁴ = neapt, din cauza defectului de inimă și scutit de serviciul militar.

De astă dată însă, doctorul Alexandru Pop și Chitul m-au găsit bun pentru serviciul militar și pe mine și pe cumnatul meu. Se zvonea că aceștia scuteau pe unii pentru parale – pe noi însă, ca cunoscuți (sic!) trebuiau să ne asenteze, pentru a înlătura bănuielile. Victor Man, ceva mai tânăr, a plecat mai devreme și a fost înrolat la artileria de honvezi la Budapesta, celălalt cumnat al meu, medic, a fost concentrat ca medic militar.

Eu am fost înrolat în toamna anului 1915, împreună cu prietenii mei, dr. Valer Roman, dr. Romul Micșa, dr. Augustin Pordea, dr. Simion Nemeș și dr. Iosif Macovei, toți avocați, la Regimentul de artilerie grea „Schwere Haubitz-Regiment nr. 16” din Sibiu. Familia mea se găsea la Rutka, în nordul Ungariei, la unchiul soției mele, care era inspector la Căile Ferate Kassa-Oderberg. La vestea înrolării mele, soția mea a venit la Sibiu, unde am stat împreună. La insistențele familiei și a prietenului familiei, medicul-colonel Corbu, am fost „superarbitrat”, având astigmatism la ambii ochi și în plus, 13 dioptrii la ochiul drept – după ce am făcut școala militară la Cisnădie.

Am fost clasat pentru serviciul auxiliar ca instructor, trecând apoi la Tribunalul Militar „Divisionsgericht” ca grefier, pe lângă șeful acestui tribunal, colonelul vienez Heidrich. Eu redactam sentințele de condamnare. Aici am stat mai multă vreme. Delegat însă ca să însoțesc pe locotenentul Teleagă, auditor-magistrat, la o cercetare la Bistrița, împotriva unui grup de tineri români de pe Someș, trecuți peste munți în Regat, am fost suspectat de părtinire și mutat la trupă, ca instructor. Am fost trimis apoi la Krems, lângă Viena, la un curs de aruncători de foc și măști contra gazelor.

În anul 1916, la intrarea României în război, fiind amenințat Sibiul, s-a dispus evacuarea armatelor noastre. Bateria noastră – noi plecând călare – nu s-a oprit, trecând prin Cluj, Huedin, Ciucea, până la Beretyonifalu și Henczida, pe pusta Ungariei. Și aici făceam serviciul ca subofițer-instructor. Luam însă masa la popota ofițerilor. În aceeași baterie îl aveam ca sublocotenent pe Matei Pop, fratele mai mic al lui Ionel Pop, fiul vicarului din Năsăud și nepot

un talmeș-balmeș nebunesc în piață. țărâncile venite cu produsele lor spre vânzare și-au strâns legumele, au lăsat mai mult de jumătate pe loc și au fugit la căruțele lor sau pe jos spre Heidendorf (azi, viișoara, cartier al orașului Bistrița) sau spre satele înconjurătoare. Gara era plină de orașeni și țărani, care erau pregătiți să fugă. Mulți cetățeni și-au închiriat căruțe țărănești și plecau ca înnebuniți din Bistrița. după amiază, mersul la gară a devenit aproape o primejdie de viață. oamenii se înghesuiau, se împingeau, fiecare dorea să urce primul în tren. Noaptea a trecut, inamicul nu a venit. A apărut o dezmeticire generală. Eu am rămas, desigur, cu toată familia la Bistrița. în dimineața celeilalte zile s-a dovedit că totul a fost o alarmă falsă, dată, în orice caz, din ordinul comitetului de atunci, deci din partea oficială. Comitele a fost înlocuit în postul său”; Gustav Zikeli, *Mein Lebenslauf*, în *Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANB-N)*, d. 5, p. 42. Consemnarea unei panici generalizate la Năsăud, din luna octombrie a aceluiași an, în *Idem*, colecția *David Alexa*, d. 118, f. 1-2.

¹ „Chiar la începutul războiului, încă înainte de a începe luptele, a căzut co-fondatorul și motorul principal al <<Bistritzer Deutscher Zeitung>>, dr. Ernst Dahinten, în granița sârbă, într-un avanpost, printr-un glonț bine țintit”, Gustav Zikeli, *op. cit.*, p. 42.

² Vânători.

³ Recrutările.

⁴ Inapt pentru serviciul militar.

Unirea din 1918

a lui Maniu, care era și el concentrat în același timp la artileria de munte.

Aici la Henczida m-am îmbolnăvit grav de apendicită, neavând îngrijire medicală. Am plecat așa bolnav la Budapesta, unde se găsea familia mea, în locuința cumnatului medicului Emil Man, refugiată din Bistrița.

Transportat cu salvarea la sanatoriul lu Wiesz Manfred, am fost supus unei operațiuni, în urma căreia am fost reformat, declarat invalid și concediat din armată.

Apelul lui Tisza

Reîntors acasă la Bistrița, am găsit aici o cumplită sărăcie. Nu se mai găsea nici pâine, decât un amestec de mucegai. Monarhia nu mai avea mijloace pentru a putea continua războiul. În astfel de împrejurări își aduce contele Ștefan Tisza, primul ministru, aminte (27.V.1915) că se găsesc în Ungaria și cetățeni de limbă română și le adresează și acestora un apel disperat ca să subscrie la împrumutul de război.

Acest apel tipărit pe o coală mare cât un cearșaf glăsuiește astfel, într-o limbă românească stâlcită:

„Războiul cere nu numai sânge, dar și bunuri materiale. Sforțările economice sunt condițiunea principală a învingerii. Succesul deplin și victoria deplină nu vor putea învinge decât fruntea acelei națiuni, care și pe terenul economic va corespunde deplin. Este nevoie de sforțări potențate. Din acest motiv guvernul a prolongat termenul de subscriere. Este o faptă națională subscrierea cea mai potențată la împrumut, care va augmenta puterea materială și morală a națiunii în luptă de viață și de moarte”¹.

Dar lumea e obosită, descurajată. Nu mai are încredere în acest împrumut. Zadarnic prelungește guvernul termenul de înscriere.

Toate sforțările, toate jertfele de sânge și de vieți omenesti au fost zadarnice. A sunat ceasul descompunerii monarhiei putrede, ceasul răfuiei cu statul medieval al grofilor și magnaților unguri, care au ținut neamul nostru veacuri de-a rândul în robie.

În sfârșit, vine ceasul împlinirii visului nostru milenar.

1918. 1 Noiembrie – Revoluția!

Frontul oștirilor austro-ungare se prăbușește în Italia, intrând în debandadă. Începe revoluția! Soldații părăsesc frontul, sosind acasă cu întreg echipamentul, cu puști și mitraliere. Cei rămași acasă părăsesc și ei cazarmile și spitalele. În oraș provoacă un spirit de exaltare, de bucurie, că s-a sfârșit cu războiul. Lumea nu mai cunoaște deosebiri de clasă, dând loc unei frățietăți generale. La petrecerea din hotelul „Magyar Király” = Regele Ungariei, din strada lemnelor, intelectuali, civili, ofițeri, soldați, meseriași, țărani, își petrec împreună la dans, chef. Căpitanul Niculiță Anton la joc și horă cu lăptăreasa noastră, frumoasa soție a lui Toma, viitoarea soacră a lui Victor Șioldea.

După ce luăm cunoștință de principiile lui Wilson, se convoacă o mare adunare la Gewerbeverein, unde iau cuvântul, accentuând dreptul nostru la autodeterminare. Se răscolise în mine temperamentul de luptător.

Încă înainte de aceste evenimente, la 18 octombrie 1918, citește Alexandru Vaida în parlamentul din Budapesta declarația redactată în ședința Comitetului Executiv a Partidului Național Român în Oradea, ce a dus la definitivă ruptură cu statul ungar. În urmă se constituie

¹ Anexa: Apelul lui Tisza în original – la manuscris Bibl. R.S.R. – n. V. M.

Victor MOLDOVAN

la Arad Marele Sfat, prezidat de Ștefan C. Pop, care a procedat la înființarea de Consilii Naționale și Gărzi Naționale¹.

La noi în județ se constituie Consiliile și Gărzile pe naționalități. consiliul Românesc, cu Tripon ca președinte și cu mine, ca secretar. Consiliul Săsesc, cu dr. Gustav Kelp și Gustav Kisch, profesorul de mai târziu de la Universitatea din Cluj, fost profesor al meu de limba germană medievală, Consiliul Maghiar, cu vice-șpanul Hunyadi. Tot astfel se constituie și Gărzile Naționale. Garda noastră are ca comandant pe Ghiță Trif, locotenent în rezervă și ca membri pe toți ofițerii, în frunte cu căpitanul Niculiță Anton, locotenentul Bălan, viitorul general căzut în 1940 pe frontul din Ardeal², precum și pe ajutorii de ofițeri, plutonieri-majori decorați cu medalii de aur, ca Domide, Urs, Măgherușan, Bătinaș, Trif, etc. Depozitul de arme era la noi. Primul steguleț tricolor fâlfâia pe casa noastră, ca pe urmă să vină doamnele române și să confecționeze din cearceafuri vopsite, steagurile pentru gardă și autorități.

Sfințirea steagului nostru, a Gărzii, am făcut-o în cadrul unei înălțătoare solemnități, la care au participat toți intelectualii și țăranii. Steagul a fost dus din biroul meu de către țăranul Vasile Bucur, înșirându-se în urmă toți țăranii până la biserică unde, după o slujbă religioasă și cuvântările protopopului Vaida și a mea, s-a luat jurământul Gărzii³.

Garda noastră domina întreg ținutul de la frontiera Bucovinei și până la Cluj. Exponentul nostru la Prund era matei Șirlincan, Emil Chiffa redacta Gazeta⁴. Circulam cu locomotiva noastră, rechiziționată de la Căile Ferate Someșene, restabilind ordinea și organizând gărzile satești. Cu ocazia rechiziționării unui automobil în Șieul Mare, era să fiu împușcat de către deținătorii acestui automobil părăsit de armată, iar cu ocazia răsturnării în șanț a unui autocamion, era să fim striviți toți cei ce căzusem din acest camion. Nemaissosind până târziu noaptea la Bistrița, toți ai noștri erau îngrijorați de soarta noastră.

Curând garda Maghiară și Săsească au fost de noi dezarmate și desființate, rămânând singur a noastră stăpână în ținut.

Cele trei Consilii (Senate) naționale: Român, Săsesc și Maghiar țineau la început ședințe comune în localul Comitatului. În urm adunării populare din 3 noiembrie 1918, aceste trei consilii formau așa zisul Sfat Poporal al Comitatului. Acest Sfat aduce la cunoștința locuitorilor o proclamație semnată de Hock Janos, în numele Sfatului Național Maghiar, de Wilhelm Melzer, în numele parlamentarilor sași și d-l Teodor Mihali (Mihaly), în numele Comitetului Național Român.

În această „Proclamație” adresată „oamenilor”, redactată în trei limbi se arată, într-o lim-

¹ O caracterizare generală a perioadei și în studiul cu titlu simbolic al Aeneas Grapini, „Evenimentele premergătoare revoluției din 1918 și Unirea”, la SJANB-N, fond *Anton Coșbuc*, d. 369.

² Corect, rănit grav în luptele de lângă Sfântu Gheorghe și decedat în spital la Sinaia la 13 septembrie 1944.

³ Este pilduitor starea de spirit și mentalul lumii rurale din Transilvania acelor vremuri cazul întâmpinat de „tribunul” Consiliului Național Român din Bistrița, Pavel Tofan. Trimis la Leșu pentru a lua jurământul „pentru regele Ferdinand și steagul tricolor”, acesta întâmpină opoziția mulțimii, în frunte cu preotul septuagenar Coșbuc. „Noi nu putem pune nici un jurământ pe steagul tricolor românesc – replică preotul – nici pe regele Ferdinand al României, deoarece noi am jurat că vom păstra credința veșnică în împăratul Francisc Iosif I”. soluția lui Tofan la această dilemă a fost una extremă. A luat portretul împăratului, l-a aruncat la podea, spărgându-l și rupându-l în „mii de bucățele”. În acest mod, sătenii simțindu-se dezlegați de jurământ „cu mâna dreaptă ridicată, cu glas tare, a depus jurământul sfânt după mine”; apud Andreea Salvan, *Pavel Tofan - Memorii din 1918*, în „Bistrița, 90 de ani de la Marea Unire”, Bistrița, Editura Barna's, 2008, p. 100-105; în continuare Pavel Tofan, *Memorii...*

⁴ „Glasul Vremii”, Organ național ocazional, Bistrița, în 7 Noiembrie 1918 (apărut într-un singur număr).

Unirea din 1918

bă românească stricată că: „în mijlocul viforului sângeros al războiului, năzuința noastră de căpetenie este ca să scutim poporul de suferințele viitoare, să-l apărăm de pierire și orice se va întâmpla acum ori în viitor, să înconjurăm¹ orice vărsare de sânge și orice predare. În înțelesul acesta ne îndreptăm către fiii poporului român, maghiar și sas ca, în bună înțelegere, cu încredere împrumutată, să susțină ordinea. Spre scopul acesta, la orice întâmplare, să-i apere împrumutat averea și siguranța personală”.

Același Sfat face poporul „băgător de seamă”, că toate legile privitor la ordine sunt în vigoare, că pentru susținerea acesteia se înființează gărzile civile, că fiecare cetățean lipsit de lucru primește pentru ziua în care face serviciu 30 de coroane, birtășii sunt opriți să vândă băuturi alcoolice, cei lipsiți de lucru să se prezinte la Casa Districtuală a morboșilor, muncitoare, în mod gratuit sau pe lângă plată, să se prezinte la comanda spitalelor pentru a îngriji soldații morboși – care au bucate requierate să le păzească pentru a înconjura foamea – să nu se adune mulțime pe străzi – să predea armele și să nu răspândească știri false”.

Garda Națională Română, care acum era singura stăpână pe situație, restabilise ordinea în întreg județul. Un singur incident regretabil s-a petrecut în oraș, unde cetățeanul Lichi, de altfel, dintr-o familie onorabilă de țărani bistrițeni, pornise la jaf, terorizând locuitorii. A fost împușcat de către patrula comandată de locotenentul Bălan. Încolo, pe sate, nici un incident, nici o maltratare, bătaie sau brutalitate, în nici o parte a întregului nostru ținut. Cutreierând satele am găsit numai în comuna Budacul Românesc², ținut pe ușa unei crâșme, o țidulă cu următorul cuprins scris de creion:

„Cinstită jupâneasă, te mai îngăduim 48 de ceasuri a te socoti încătrău să te duci – noi îți dăm 48 de ceasuri – să-ți strângi ce mai aveți. Nu cumva să luați vorbele de glumă – să treacă termenul ce ți l-am dat, căci apoi nu știm, scăpa-i cu viață – i-ați catrafusele și te cam du de pe aici – nouă nu ne mai trebuie jidov prin sat. Te mulțumește lui Dumnezeu că ai scăpat cu viață”. Iscălitura indescifrabilă³.

În același timp au trecut prin Bistrița emisarii Unirii venind din Vechiul Regat, prin Bucovina. Așa a trecut pe la Bistrița Nicolae Bălan, profesorul de teologie și un grup în frunte cu Geni Goga, C. Bucșan, încă în uniformă rusească⁴.

Și Clujul – capitala Ardealului – dă manifeste: Amos Frâncu, care își dă denumirea de „Comisar militar al poporului”, încredințatul Sfatului Național Român, dă un manifest în numele Senatului Național Român din Ardeal, tot la 3 noiembrie 1918, prin care arată că „Sfatul și Legiunea din Cluj muncesc zi și noapte, ca pacea și drepturile națiunii române să se înfăptuiască”. Face apel, „în numele lui Dumnezeu, paznicul libertății naționale, ca să păzim pacea și frăția cu toate neamurile din Ardeal, ca astfel izbânda libertății, nici iadul să n-o poată opri”.

Iar „Comisiunea ardeleană a Senatului Național, firește unguresc, trezindu-se încă tot stăpân, în frunte cu marele șovinist, profesorul dr. Apáthy István, ca președinte și dr. Ianovits

¹ Evităm.

² Azi Budacul de Sus, județul Bistrița-Năsăud.

³ Anexă: țidula în original – n. V. M.

⁴ Vezi pe larg aceste aspecte în documentele adunate de Solomon Haliță, îndeosebi cel intitulat „Ministrul președinte I. C. Brătianu însărcinează pe inspectorul Haliță în 30 octombrie 1918 să se pună în legătură cu Comitetul Național al Românilor din Transilvania și Ungaria, pentru a stabili modalitățile în care guvernul român va trebui să vină în ajutorul fraților ardeleni”, în SJANB-N, fond Solomon Haliță, d. 88, documente valorificate de Lazăr Ureche, „Solomon Haliță – militant pentru înfăptuirea Marii Uniri”, în „Revista Bistriței”, Bistrița, VIII, 1994, p. 185-191. În memoriile lui Pavel Tofan sunt relatate aceste legături în amănunt.

Victor MOLDOVAN

Jenő și Vince Sándor, ca vicepreședinți, ultimul și comisar militar, se adresează către „Proprietari și economi” într-o oribilă limbă românească arătând că „axi Ardealul este avizat aprapa pe sine însene, din recolta din estan bucățile, numai pa linge imperțire crutetoara și numai așa vor fi de ajuns pentru alungarea famete, dacă vom fi cu modru (stare) a împărți cuminte recolta... sa opredeiu cu credinte la comisarii rinduiti pe treaba aceasta. Ne atârănarea – independenta – eluptate a partie noastre este în joc. Nu aruncați în nesip neatârănarea acesta cu inima egoiste”¹.

Dar zvârcolirile acestor șoviniști devin zadarnice. Guvernul maghiar nu mai e stăpân. Consiliul Național Român adresează un mișcător protest către popoarele lumii împotriva tiraniei politicii ungurești, arătând că scopul acestei tiranii a fost desființarea noastră națională, că lipsită cu desăvârșire de orice clasă istorică stăpânitoare, națiunea română, prin ființa sa însăși este întruparea celei mai desăvârșite democrații și că este hotărâtă a peri mai bine, decât a suferi mai departe sclavia și neatârănarea.

În același timp apar manifestele „Senatului Plugarilor și Muncitorilor”, făcând apel la „Frații Români”.

Unul din aceste manifeste arată că „poporul muncitor s-a eliberat, a izgonit pe regele maghiar și a creat republica populară, guvernul poporal ce e constituit din socialiști și radicali vrea să dea pământ poporului român.

Nu avem lipsă de rege, nu vrem ofițeri de paradă, nice advocați înjunghetori, nice boieri, noi vrem pământ și libertate. Trăiască republica populară socialistă, care ajută poporul român la pământ. Cu salutare frățească, Senatul Plugarilor și Muncitorilor”.

Un alt manifest arată că „războiul s-a gătat împreună cu robia. Revoluția a gonit regele, care n-a voit să facă pacea. Acuma nu e regat, ci republică, unde toate vor fi, așa cum dorim noi.

Numai să ne băgăm de seamă! Să nu lăsăm să ne înșele cineva! Unii voiesc să ne alăturăm la România, unde deocamdată, rege și boierii bogați poruncesc. Pentru aceea ne-am slobozit în țara Ungurească, să mergem la România în slujbă nouă? Așa de nebuni nu vom fi.

Guvernul nou republican va da pământ la toți pământeni. Guvernul de la România nu dă nimica.

Deoarece nu am pierdut mintea, să mergem p-acolo. Noi Românii din Ardeal și din banat ne vom alcătui țara separată, unde noi vom fi domnii. Pe noi nu ne atacă nime, nici noi nu voim să facem rău la nime. Să băgăm de seamă, să fie rânduială și liniște în satele noastre.

Noi pretindem de la guvernul țara acela, care cuvine oare-și căruia, dar nu suntem hoți, ci Români bieți, harnici și cinstiți, cari voiesc să lucră în pace bună și conțelegere” (Decupaj de ziar)².

**Declarațiunea revoluționară de la 12 octombrie 1918
Parlamentul și guvernul din Budapesta nu mai pot dispune de soarta națiunii
române**

Comitetul Executiv al Partidului Național Român s-a întrunit în casele fruntașului dr. Aurel Lazăr din Oradea Mare (o placă comemorativă a fost așezată în zidul casei îndată după moartea distinsului conducător, pentru a fi astfel immortalizat momentul istoric care a declanșat

¹ Anexe: manifestul lui Frâncu și Adresa Comisiunii ardelene maghiare, în original – n. V. M. Multe manifeste din această perioadă „fierbinte” la SJANB-N, colecția *Iulian Marțian*, d. 6/1-14.

² Anexe: Cele două manifeste le-am donat Muzeului de Istorie al R.S.R. – n. V. M.

Unirea din 1918

puhoiul evenimentelor ce au dus la definitiva ruptură de comunitate de stat cu ungurii) în ziua de 12 octombrie. Erau de față Vasile Goldiș, dr. Teodor Mihali, Ștefan C. Pop, dr. Alexandru Vaida Voevod, dr. Ioan Suci, dr. Ciordaș (asasinat la 4 aprilie 1919 la Beiuș), Nicolae Ivan (episcopul Clujului, mort anul acesta) și dr. Aurel Lazăr, membri ai Comitetului Executiv, asistați de dr. Sever dan, dr. Gh. Popovici și dr. Gh. Crișan.

Comitetul și-a însușit textul următoarei declarații redactată de Vasile Goldiș, potrivit discuțiilor aranjate:

„Comitetul Executiv al Partidului Național Român din Ardeal și Ungaria, ca organ politic al națiunii române din Ardeal și Ungaria, constată că urmările războiului îndreptătesc pretențiunile de veacuri ale națiunii române la deplina libertate națională. Pe temeiul dreptului firesc, că fiecare națiune poate dispune, hotărî singură și liber de soarta ei – un drept care acum este recunoscut și către guvernul (maghiar) ungar prin propunerea de armistițiu a monarhiei – națiunea română din Ungaria și Ardeal dorește să facă acum de acest drept și reclamă în consecință și pentru ea dreptul, ca liberă de orice înrăurire străină, să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere, precum și stabilirea legăturilor de coordonare a ei cu celelalte națiuni libere. Organul național al națiunii române din Ungaria și Ardeal nu recunoaște îndreptățirea acestui parlament și acestui guvern să se considere ca reprezentanțe ale națiunii române din Ungaria și Ardeal, căci apărarea intereselor ei, națiunea română o poate încredința numai unor factori designați de propria lor adunare națională.

Afară de organele delegate de Adunarea Națională sau alese din mijlocul său, așadar, afară de Comitetul Executiv al Partidului Național Român, nimenea nu poate fi îndreptățit să trateze și să hotărască în treburile care se referă la situația politică a națiunii române. Toate deciziunile și acordurile, care s-ar lua și s-ar face fără aprobarea acestor organe, le declarăm ca nule și fără valoare, care nu leagă întru nimic națiunea română. Națiunea română care trăiește în monarhia Austro-Ungară așteaptă și cere după multe suferințe de veacuri, afirmarea și valorizarea drepturilor ei nestrămutate și inalienabile, la deplină viață națională”.

Declarația este un act politic care deschide o nouă epocă a renașterii românismului. Comitetul Executiv a însărcinat apoi pe dr. Vaida Voevod, deputatul Arpașului, să citească această declarație în ședința de la 18 octombrie a camerei ungare.

18 octombrie. Românii părăsesc parlamentul ungar

Potrivit misiunii încredințate la 12 octombrie la Oradea, dr. Alexandru Vaida-Voevod s-a prezentat biroului camerei ungare, însă abia pentru ziua de 18 octombrie i s-a asigurat cuvântul, înfruntând împotrivirile „românului” maghiarizat Peter Mihaly (azi prefect de Maramureș).

D-l dr. Alexandru Vaida-Voevod a rostit un discurs mai lung, pentru a justifica citirea declarației istorice. Atmosfera a fost foarte încărcată. Un duel agitat între orator și șovinisti. Altercații violente între dreapta dușmănoasă și stânga ungară, favorabilă nouă.

A fost ultimul discurs român rostit în parlamentele reacționare, cetățui ale grofimii maghiare, unde nu se mai făureau decât legi blestemate de încătușare.

De altfel, de-abia se mai putură alege cinci deputați români.

Alegerile erau pătate de abuzuri și fărâdelegi. Glasul românilor era înăbușit de teroare.

Și răsplata confiscării libertăților a sosit implacabilă și definitivă.

Victor MOLDOVAN

**Proclamarea Unirii
Alba Iulia eliberatoare, la 1 Decembrie 1918**

Peste 150.000 țărani în frunte cu preoții, dascălii și fruntașii satelor au luat drumul Alba Iuliei, pentru a participa la marea adunare de la 1 Decembrie 1918. Au plecat și din județul nostru delegații desemnați. eu am fost nevoit să rămân în județ.

Aici se decretează Actul Unirii, unirea tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească cu România, rezervându-se pentru aceste teritorii o autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei aleasă pe baza votului universal¹.

Ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român Adunarea națională proclamă:

- 1) Deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare.
- 2) Egala îndreptățire pentru toate confesiunile.
- 3) Înfăptuirea desăvârșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice. Votul obștesc.
- 4) Desăvârșita libertate de presă, asociere și întrunire, libera propagare a tuturor gândurilor omenești.
- 5) Reforma agrară radicală.
- 6) Muncitorimii industriale i se asigură aceleași drepturi și avantagii, care sunt legiferate în cele mai avansate state industriale din apus.

Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunarea hotărăște instituirea unui Mare Sfat Național Român.

Marele Sfat întrunit la 2 decembrie 1918 a ales 15 membri ai Consiliului Dirigent, care-și ia sediul la Sibiu. Goldiș și Vaida, membri ai acestui consiliu și episcopii Miron Cristea și Iuliu Hossu sunt însărcinați ca să prezinte suveranului în București, actul Unirii.

¹ Anexă: Fotografie, Adunarea de la Alba Iulia. Episcopul Hossu citește actul Unirii – n. V. M.

Măcelul din Măgura

Zilele trecute am publicat o telegramă din Budapesta, transmisă de Agenția română, prin care se anunța că a avut loc în satul Măgura, comitatul Bistrița-Năsăud, o luptă între țărani români și mai mulți jandarmi, care voiau să prindă niște hoți de cai. N-am vrut să luăm notiță de ea așteptând să primim știri și din izvoare românești. Dar în zadar. Negreșit, atrocitățile ungurești și acușările de trădători de patrie ale acelor, care ne-au ținut până acum la curent cu cele ce se întâmplă dincolo, au făcut pe frații noștri să nu se mai expună, ci să sufere mai bine.

Astfel, siliți suntem să ne mulțumim cu detaliile date de ziarele ungurești. Publicăm astăzi fără comentariu, rămânând a reveni într-un număr viitor următoarea corespondență ce ziarul unguresc *Egyetértés* primește tot dintr-un izvor unguresc.

Iată ce i se scrie lui *Egyetértés*:

„Rodna Veche 18 iulie

D-l dr. Dárday, subprocuror, trimis de către tribunalul regal din Bistrița, face împreună cu judecătoria ocolului de aici o anchetă pentru a descoperi pe făptuitorii răskoalei valahe, care a avut un sfârșit sângeros în comuna valahă Măgura, din ținutul nostru. Poporul fanatizat al comunei, sub conducerea tatălui preotului de acolo și a tovarășilor săi, a atacat doi jandarmi, i-a dezarmat și a voit să-i condamne la moarte. Intenția lor însă a zădărnicit-o atitudinea energică a jandarmilor care, recâștigându-și armele, s-au folosit de ele până ce au împrăștiat pe răsculați.

Doi valahi au rămas morți pe locul ciocnirii și mai mulți de 20 au fost grav răniți, dintre care și o femeie.

Despre antecedentele și cursul revoltei vă pot împărtăși următoarele:

De când agitatorii români din Transilvania, încurajați de indiferentismul guvernului și al autorităților au trimis acasă cu instrucțiuni minuțioase pe conducătorii, popii și dascălii valahi chemați la întrunirile naționale în Turda și Brașov (?) valahimea din județul Bistrița-Năsăud nu trăiește în contra autorităților maghiare cea mai sălbatică ură. S-a potențat această ură după fiascul suferit de deputațiunea valahă de la Viena, și după știrile primite despre manifestațiunile ce au urmat aceștia, pe care știri le răspândeau exemplare rătăcite pe aici ale jurnalelor din România și ale celor maghiarofage din Ungaria

Între valahii din Măgura, a căror principală ocupație e oieritul, și care au obicei să-și trimită oile, sub paza unui păcurar, în comun, pe munții ce se învecinează cu Bucovina, anume, pe Rotunda, la lunile de vară, de la fiascul suferit în Viena, a ajuns obiect de discuție un plan al agitatorilor valahi, după care ei se vor elibera ca foc și sabie pe poporul român din Ungaria și că teritoriul acela, care e locuit de români îl vor ocupa până la Debrețin.

Poporul prost a crezut povestea imposibilă, cu atât mai vârtos că deja demult se vârase în capul lor credința că românii sunt mai numeroși în Ungaria decât maghiarii. Duminicile, înaintea bisericii și cârciumii, mereu despre aceasta discutau și lângă rachiu, până târziu noaptea, înjurau și amenințau: Va mai fi încă o dată '48.

La asemenea urgii, nu o dată, a luat parte și popa valah care, de altfel, s-a dat cu totul beției și care, afară de rachiu, nu se ocupă de altceva. Despre decadența moravurilor în comună

Măcelul din Măgura

ne dau probe din când în când lucruri scârboase pe care, însă, de când cu schimbarea fostului prefect al județului Bistrița-Năsăud, baronul Bánffy Dezső, nu au căutat nimeni să le combată. Autoritățile-și înțeleg cu mult mai puțin datoria, decât să se ocupe cu lucrurilor valahilor din Măgura.

Mult mai înainte de asta s-a întâmplat că a pierit din herghelia comună a sașilor din plasa Bistrița un mânz de 100 de florini. Păgubașii au bănuit pe păstorii de oi ai valahilor din Măgura, că ar fi furat mânzul, care sunt vestiți că au obicei să fure și să jefuiască când o pot face aceasta. Ancheta a început-o judecătoria ocolului din Rodna Veche și prin jandarmeria de la Rotunda a putut descoperi pe hoții de cai între păstorii de la Măgura, care au jupuit mânzul și din pielea lui au făcut opinci pe care le-au vândut valahilor din sate.

Când jandarmii, care erau numai doi, au prins pe hoții de cai și i-au condus din munți la Măgura, ca să arate lucrurile furate, populația valahă a satului tocmai sărbătoare și, ca de obicei, beau în grupuri mari înaintea cârciumii și atunci înjurau în gura mare autoritățile maghiare.

Zărind pe lângă păstorii deținuți pe cei doi jandarmi în uniformă, un moment turma beată a mai slăbit cu înjurăturile, dar numai pentru aceea ca în momentul următor să erupă într-un mod și mai turbat. Cineva a strigat să-i ducă afară din comună, deoarece n-are cine să îngrijească oile. Atunci sute și sute de guri strigară:

- Nu-i lăsăm! Nu-i lăsăm!

Valahimea a dat asalt și a înconjurat pe jandarmi – Mihályi și Pásztor - și a eliberat pe hoții de cai. Mai mulți s-au aruncat asupra jandarmului Pásztor, l-au tăbărit la pământ, l-au lovit cu picioarele, i-au luat arma din mână și i-au rupt sabia de la brâu.

Foarte greu i-a succes jandarmului Pásztor să-și recapete armele și a ajunge în apropierea jandarmului Mihályi care, atunci, deja era la Primărie.

Aici mulțimea atacă din nou pe cei doi jandarmi și ceru cu zgomot să depună armele, să dea voie păstorilor să plece și să aștepte puțința poporului, moșii, adică cred eu, că ei pot să țină judecată asupra jandarmilor.

- Îi vom spânzura!

- Le vom bea sângele, câinilor!

- Trageți-i în țeapă!

Și asemenea zbierături se auzeau din toate părțile.

Jandarmul Pásztor adresă cuvinte liniștitoare mulțimii și împreună cu Mihályi depuseră armele înaintea lor. Dar mulțimea, care se sporea din ce în ce mai mult, ceru ca jandarmii să extrădeze armele poporului.

După aceasta cei doi jandarmi se retraseră în localul Primăriei. Valahimea înconjură casa și zbiera într-un mod turbat peste ușa și ferestre:

- Dați-ne puștile!

Jandarmul Pásztor ieși acum în pragul ușii și se adresă mulțimii sfătuind-o ca să se împrăstie în moment și să părăsească acest loc, pentru că ei nu vor preda armele. Făcu atentă, tot în același timp, pe turma turbată ca să nu cuteze a face violență, deoarece dânsul nu garantează de urmări în acest caz.

O zbierătură sălbatică fu răspunsul la aceste cuvinte liniștitoare. Valahimea înaintă spre jandarmul Pásztor și doborî la pământ pe Mihályi, care grăbea spre dânsul.

Adam Harampiu, un voinic român, puse piciorul în pieptul jandarmului și începu să-l sugrume cu toată puterea.

Jandarmul Pásztor, recunoscând starea critică a situației, scoate sabia din teacă și cu o lovitură două curăța locul împrejurul său și grăbi să dea ajutorul lui Mihályi. Feciorul valah nici

Măcelul din Măgura

la vederea sabiei nu voi să se dea înapoi. Atunci Pásztor luă pușca în amândouă mâinile și străpunse cu baioneta pe feciorul valah care sta cu genunchii pe pieptul celui alt jandarm.

Valahimea, intimidată, se retrase puțin înapoi, iar jandarmul Mihályi împușcă în mulțime. Tot în același timp Pásztor se arunca în altă direcție cu baioneta spre cei revoltați.

O luptă disperată se începe între răsculați și între cei doi jandarmi. O parte a mulțimii se refugia în dos, dar au fost alții care înaintau îndărăt înainte și cu ochii încruntați de sânge se aruncau spre jandarmi. Pe aceștia, cei doi jandarmi, parte-i străpungeau cu baioneta, parte îi împușcau.

Chiar și femeile se grăbeau acolo pentru ca să dea ajutor bărbaților lor. Doi cumnați ai primarului încurajau ceata setoasă de sânge, ca să dezerteze dinaintea lor doi oameni și să nu lase tirania ce a căzut asupra satului, nerăzbunată. Acești doi oameni erau mereu în capul hoardei înfuriate.

Lupta disperată, numai cu moartea acestor doi oameni, luă sfârșit. Că adică numai atunci începu să slăbească cu rezistența când văzu că cei doi șefi căzură și că au murit.

Și tatăl popii valah fu rănit, care de la început până la sfârșit se lupta acolo în contra răsculaților (?). au rămas vulnerați, afară de acesta, mai mult decât 20 răsculați. sunt între ei tineri, bătrâni și o femeie.

Judecătoria ocolului Rodna Veche rămâne la fața locului până când va descoperi pe principalii vinovați.

*

Ceata – după cum anunță *Pesti Hirlap* – a voit să ia la bătaie pe primarul satului și pe sasul acela căruia păstorii i-au furat caii. Acest plan însă nu le-a reușit deoarece s-a trimis din Ilva mare, un sat în apropierea Măgurii, o patrulă de jandarmi spre locul răscoalei și a restabilit ordinea.

Notarul și primarul se refugiară în podul unei case, ca să scape de furia poporului.

Pentru menținerea ordinei, în timpul anchetei va fi la Măgura din partea jandarmeriei d-l Miskolczi, judecător militar, împreună cu un subofițer¹.

Cum va sta cu adevăratul mers al faptelor și, poate fiecare închipui, mai ales în fața contrazicerilor la ochi, din acest articol atât de ungurește scris, atât în ce privește adevărul, cât și ca expresiuni demne de cel din urmă rânduș¹.

¹ *Românul*, București, Anul XXXVI, 1892, 23 iulie (11 iulie), p. 689-690.

COMUNISM

Mesaje din partea cultelor cu ocazia apariției volumului „Omagiu” (1973) dedicat lui Nicolae Ceaușescu

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Unul dintre elementele centrale ale regimului politic din România în timpul lui Nicolae Ceaușescu l-a reprezentat cultul personalității¹. Acesta a fost impus și acceptat de populație ca „o formă de legitimare a liderului partidului sau statului datorită faptului că acesta s-a bazat pe un set de elemente sau simboluri tradiționale, familiare (cum ar fi de exemplu, tradiția unui cult al liderului politic sau religios, a unei conduceri autoritare, deferență față de personajul care întruchipa simbolul autorității, existența unui puternic cult al sfinților, etc.), care au fost reinterpretate și redactate discursului public într-o nouă formă conformă noilor comandamente ideologice ale regimului pentru a servi legitimării acțiunilor de guvernare și, implicit, cultul liderului”².

În cazul liderului român, Nicolae Ceaușescu, au fost folosite diverse instrumente care au contribuit la difuzarea în spațiul public intern a cultului personalității sale³.

Apariția unor volume omagiale a fost unul din principalele instrumente de propagare a cultului personalității. Potrivit definiției date de Manuela Marin volumelor omagiale, acestea „au fost lucrări tipărite, care prin conținutul lor, reprezentau sau se dorea a se reprezenta o manifestare a credinței, respectului, admirației sau recunoștinței față de o anumită persoană”⁴.

În cazul lui Nicolae Ceaușescu în categoria volumelor omagiale erau incluse materiale literare (poezie, proză) și biografice cu un dominant caracter laudativ și antologiile de texte⁵. Antologiile de texte erau cuprinse în câteva mari colecții, organizate tematic, altele cronologic⁶.

Volumele care includeau compoziții omagiale au fost împărțite de Manuela Marin, „plecând de la criteriul tipului sau tipurilor de astfel de contribuții:

- a) cele compuse exclusiv din lucrări literare (epice și lirice);
- b) cele care încorporau, pe lângă creații literare, și compoziții platice și muzicale;

¹ Manuela Marin, *Originea și evoluția cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989*, Alba Iulia, editura ALTIP, 2008, p. 13.

² Ibidem, p. 15.

³ Ibidem, p. III.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem, p. 131.

Alexandru DĂRĂBAN

- c) albume de artă omagiale;
- d) lucrări dedicate exclusiv aniversării zilei de naștere a lui Nicolae Ceaușescu;
- e) volume de interviuri;
- f) volume privind activitatea internă și externă desfășurată de liderul comunist român;
- g) biografii”¹.

Cele tipărite de Editura Politică în 1973, respectiv 1978, aveau un format tipografic mare, apropiat de cel A3, cu coperte cartonate roșii, îmbrăcate într-o supracopertă².

Volumul „Omagiu” apărut în anul 1973 i-a fost dedicat cu ocazia împlinirii vârstei de 55 de ani de viață și 40 de ani de activitate revoluționară. În acest volum au fost înmănunchate gândurile, cuvintele, urările de sănătate și viață lungă și rodnică, acesta fiind întocmit ca un „document vibrant pentru istorie – documentul gândurilor și sentimentelor cu care poporul întreg a sărbătorit un om, un comunist, pe cel ce ilustra în cel mai înalt grad nobilele aspirații ale aceluia timp socialist al patriei”³.

Un capitol din acest volum omagial s-a intitulat „Cu respectuoase omagii și cele mai calde urări”, care cuprindea mesajele de felicitare din partea cultelor, pe care le vom prezenta în continuare.

„Cu prilejul celei de-a 55-a aniversări a zilei dumneavoastră de naștere, cu sentimente de aleasă prețuire și sincer atașament vă urăm ani mulți de viață, sănătate vigoare și fericire personală, spre a vă continua cu deplin succes munca de înaltă răspundere a conducerii patriei noastre, Republica Socialistă România, și a poporului român.

Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române”⁴.

„La popasul prilejuit de împlinirea vârstei de 55 ani este deosebit de plăcut ca, în numele nostru personal, al Clerului și credincioșilor din Arhiepiscopia Iașilor, să vă adresăm, domnule Președinte, respectuoase omagii și cele mai calde urări. Munca dumneavoastră, închinată înfloririi patriei noastre, râvna aleasă pentru întărirea unității moral-politice, pentru zidirea omului nou, pentru apărarea păcii și pentru colaborare între oameni, sunt pentru noi toți pilde de înalt patriotism. Asigurându-vă de toată stima și recunoștința noastră, cum și de hotărârea de a închina toate puterile noastre poporului și patriei, dorim din toată inima ca la crugul vieții dumneavoastră să se adauge ani mulți cu sănătate deplină, cu noi și mari înfăptuiri.

La mulți ani!

Justin, Mitropolitul Moldovei și Sucevei”⁵.

Cu prilejul împlinirii vârstei de 55 de ani de viață vă rog să binevoiți a primi, în numele Mitropoliei Ardealului, cele mai calde urări de mulți ani cu sănătate, pace, bucurie și asigurarea că ierarhii, preoții și credincioșii din Mitropolia Ardealului sunt cu întreaga lor ființă alături de domnia voastră, conducătorul înțelept și iubit al țării noastre, identificat întru totul cu marile aspirații de unitate, pace, libertate și propășire materială și spirituală a poporului nostru.

Vă asigurăm totodată, domnule Președinte al Consiliului de Stat, că, așa cum în trecut biserica strămoșească în Transilvania a fost alături de popor, suntem și astăzi însu-

¹ Ibidem, p. 133-134.

² Ibidem, p. 134.

³ *Omagiu tovarășului Nicolae Ceaușescu secretar general al Partidului Comunist Român președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România*, București, Editura Politică, 1973, p. 7-8.

⁴ Ibidem, p. 458.

⁵ Ibidem.

**Mesaje din partea cultelor cu ocazia apariției volumului „Omagiu” (1973)
dedicat lui Nicolae Ceaușescu**

flețiți de un cald patriotism și sprijinim în mod integral marile aspirații și realizări ale poporului român sub îndrumarea domniei voastre, pentru accelerarea ritmului de dezvoltare multilaterală a patriei noastre scumpe, una liberă și independentă, și înălțarea ei pe noi trepte de cultură și civilizație, pentru pacea și înfrățirea dintre popoare.

Să trăiți întru mulți și fericiți ani, mult stimate domnule Președinte.

Nicolae, Mitropolitul Ardealului”¹.

La aniversarea zilei dumneavoastră de naștere, îngăduiți-mi vă rog ca personal și în numele preoților și credincioșilor ortodocși români din Banat să vă transmit respectuoase felicitări. Dând expresie sentimentelor de profundă stimă ce vă purtăm este nimerit prilejul de a reafirma, în calitate de cetățeni ai Republicii Socialiste România, adâncă recunoștință pentru contribuția hotărâtoare ce o aduceți la ridicarea țării pe noi culmi de progres, bunăstare și prestigiu. Nu putem trece cu vederea nici modul în care apreciind dorința cultelor religioase de a sprijini înflorirea patriei le-ați creat posibilitatea desfășurării unei activități, atât pe linia tradițiilor lor autentice, cât și în slujba idealurilor celor mai înalte ale poporului român și umanității contemporane. De aceea, urărilor prezente le adăugăm făgăduința de a vă urma povața și exemplul, fiind siguri că în felul acesta împlinim însuși crezul nostru.

Să trăiți întru mulți și fericiți ani.

Nicolae, Mitropolitul Banatului”².

„Dăltuit în vreme

Din slovele îmbătrânitelor mâini și luminatelor minți de-a pururi vii ale celor de fericită pomenire moși-strămoși și dascăli iscusiți, care s-au petrecut cu florile și frunzele toamnelor târzii, lăsatu-ne-au nouă poruncă – creșterea limbii românești și a patriei cinstire.

Că nu este alata mai de folos în viață, în curgerea ei, fără numai dragostea nehotarnică de neam și țară, de lege și de norod, pentru care voievozii noștri, alături de popor, au înscris filele de aur ale zbuciumatei noastre istorii de-a lungul veacurilor, zdrobind apăsarea și lanțul înjugărilor ale unor orânduiri nedrepte și străine de inima poporului român, vrednic de o viață nouă și dornic de a fi stăpân pe destinele sale, pe care cu jertfe îndelungate astăzi încununându-le.

Acestea dau grai cu tărie, în ceas de înaltă prăznuire a le vorovi și încrusta pe răbojul celor cinci ani peste un mijloc de veac trecut ai conducătorului iubit al poporului nostru – dumneavoastră, Domnule Nicolae Ceaușescu, Secretar general al Partidului Comunist Român și Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România.

Precum glăsuia poetul odinioară – izvorât-ați din noaptea tristelor dureri ale neamului și ați revărsat eterni luceferi în lumile de frumuseți ale patriei noastre – atât de scumpă dumneavoastră, cât și nouă tuturor.

Îmbrăcându-vă cu durerile neamului nostru, dat-ați la lumină cu înțelepciune și pricepere neasemuită – în eră nouă – puterile și tăriile unui legendar popor, care își veșnicește făurind în voie bună o țară cu ogoare mai roditoare, cu uzine și fabrici mereu în fierbere, cu motoare ce odrăslesc lumina, înfrângând furia apelor, cu orașe și așezări noi, cu școli ce revarsă duhul cărții în toate colțurile țării, alungând întunericul neștiinței de altădată, cu bolnițe tămăduitoare de boli și altele multe de pe tot cuprinsul patriei.

¹ Ibidem.

² Ibidem, p. 459.

Alexandru DĂRĂBAN

Prin tot ce ați făcut, ați așezat România pe piscurile cele mai înalte ale înfloririi și civilizației. Dar la inima dumneavoastră a stat și stă întotdeauna poporul, căruia i s-au dat drepturile răpite altădată, ca și bunăstarea materială și spirituală. Ați făcut ca România să fie cunoscută peste mări și țări și ați dus peste tot, în numeroasele vizite în continentele lumii, mesajul de prietenie și salutul frățesc al poporului român, constructor de viață nouă, multilateral dezvoltată.

Astăzi, când întreg poporul român, ca și multe din alte țări – apropiate și îndepărtate – sărbătoresc a 55-a aniversare a zilei de naștere a dumneavoastră și cele patru decenii de neconținută luptă revoluționară pentru binele poporului, aducem și noi, slujitorii obștii creștine ortodoxe din Eparhia Buzăului, un cuvânt de omagiu, recunoștință și înaltă prețuire, însoțit de urarea sinceră și caldă: Încă mulți ani cu deplină sănătate și fericire.

Dr. Antim Angelescu, Episcopul Buzăului¹.

„Cu prilejul aniversării zilei Domniei Voastre de naștere, noi, împreună cu Clerul și credincioșii Eparhiei Râmnicului și Argeșului, vă rugăm să binevoiți a primi respectuoase urări de sănătate deplină și omagii de admirație pentru epocalele înfăptuiri din scumpa și înfloritoare noastră patrie, Republica Socialistă România. Vă felicităm din toată inima și pentru conferirea de către Universitatea din București a titlului de Doctor Honoris causa, o justă răsplătire pentru munca plină de abnegație depusă în slujba patriei și a păcii în lume și vă asigurăm de cea mai devotată strădanie pentru promovarea vieții noi a harnicului nostru popor muncitor. La mulți și fericiți ani!

Episcop Iosif, Episcopia Râmnicului și Argeșului².

„Cu prilejul celei de-a 55-a aniversări a zilei dumneavoastră de naștere, clerul și credincioșii Eparhiei Ortodoxe Române din Oradea și noi personal, ca cetățeni devotați ai patriei, exprimăm Domniei Voastre sentimente de adâncă gratitudine și recunoștință pentru tot ceea ce înfăptuiți spre binele și fericirea întregului popor și spre propășirea patriei noastre socialiste și vă dorim din inimă mulți ani, cu sănătate și fericire.

Vasile, Episcopul Oradiei³.

„Vă rugăm mai întâi să ne iertați că ne-am luat permisiunea de a Vă scrie aceste rânduri, dar facem acest lucru în numele comunității românești din Franța, în numele tuturor românilor cinstiți ce trăim pe aceste meleaguri depărtate de glia noastră românească.

În numele acestor români, Vă rugăm, Mult Iubite Conducător al harnicului popor român, să primiți cu ocazia aniversării a 55 de ani de la nașterea dumneavoastră multe și sincere urări de sănătate, bucurie, fericire și viață îndelungată.

Ne rugăm Dumnezeului strămoșilor noștri să Vă dea puteri depline ca prin înțelepciunea și hărnicia dumneavoastră să cârmuiți pe mai departe neamul românesc pe drumul deschis de vitejii înaintași ai noștri, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Tudor Vladimirescu. La cei 55 de ani pe care îi veți aniversa la 26 ianuarie, dorim să se adauge încă mulți alții, întru binele și propășirea neamului românesc și a Sfintei Glee strămoșești.

Vă urăm din inimă Întru mulți și fericiți ani și Vă rugăm să primiți binecuvântările noastre arhieresti.

Dr. Teofil Ionescu, Episcop pentru Europa Occidentală, Paris⁴.

¹ Ibidem, p. 459-460.

² Ibidem, p. 460.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem, p. 460-461.

**Mesaje din partea cultelor cu ocazia apariției volumului „Omagiu” (1973)
dedicat lui Nicolae Ceaușescu**

„Alături de întreaga suflare românească, ne bucurăm că putem, în numele clerului și credincioșilor Arhidiecezei romano-catolice de București și al nostru personal, să vă prezentăm sincerele noastre urări de sănătate, viață îndelungată și fericire cu ocazia împlinirii vârstei de 55 de ani. Vă dorim, domnule președinte, să conduceți încă mulți ani destinele scumpei noastre patrii, pentru propășirea ei și buna stare a poporului. La Mulți ani!

Monseniorul Francisc Augustin, Conducătorul Arhiepiscopiei romano-catolice
București”¹.

„Cu profund respect și cu sentimentele noastre sincere am urmărit evenimentele solemne legate de a 55-a aniversare a zilei de naștere și împlinirea a 40 de ani de la începutul activităților pline de sacrificii nețărmurate ale Excelenței Voastre pentru slujirea intereselor înalte ale mișcării muncitorești române. Cu prilejul acestor evenimente îmbucurătoare pentru toți cetățenii scumpei noastre Patrii, în numele meu personal și în numele Bisericii Reformate, al preoților și credincioșilor ne exprimăm convingerea fermă și plină de devotament că sunteți nu numai primul conducător în edificarea societății socialiste, nu numai chezașia desăvârșirii și realizării complete a năzuințelor mărețe exprimate în discursurile Excelenței Voastre, bine cunoscute și apreciate în lumea întreagă contemporană, dar în același timp sunteți și mândria noastră în oglinda tuturor faptelor care au creat o viață nouă și pentru cultele religioase prin asigurarea accentuată a libertății conștiinței, a exercitării credinței și darurilor legalității drept roada activității Excelenței Voastre.

Dorindu-Vă sănătate bună și multă bucurie în contemplarea roadelor bogate ale operei de viață a Excelenței Voastre, primiți, Vă rugăm, exprimarea loialității noastre fidele.

Nagy Gyula, Episcop reformat, Cluj”².

„Cu prilejul celei de-a 55-a aniversări a zilei de naștere a Excelenței Voastre, primiți, vă rugăm, din partea conducerii Eparhiei Reformate Oradea, cele mai sincere urări de sănătate, viață îndelungată și fericire. Îngăduiți-ne să vă exprimăm deplina noastră adevărată laude la întreaga politică internă și externă a țării noastre, care a obținut și până acum succese strălucite prin conducerea înțeleaptă, fermă și plină de dinamism a Excelenței Voastre, dorindu-vă multă putere de muncă în conducerea patriei noastre scumpe.

Vă asigurăm, Excelența Voastră, că atât clerul, cât și credincioșii Eparhiei Reformate Oradea se vor strădui să-și îndeplinească sarcinile de pe câmpul activității lor, ca împreună cu poporul nostru harnic să realizeze cu succese obiectivele mărețe ale cincinalului.

Laszlo Papp, Episcop”³.

„Excelență, cu prilejul zilei dumneavoastră de naștere vă transmit, în numele credincioșilor și clericilor bisericii evanghelice și al meu personal, cele mai calde felicitări și urări pentru o viață lungă în sănătate, pe care cu deplină dăruire și admirabilă pricepere o puneți în slujba nobilei cauze a propășirii continue a patriei.

Albert Klein, Episcop”⁴.

¹ Ibidem, p. 461.

² Ibidem.

³ Ibidem, p. 462.

⁴ Ibidem.

Alexandru DĂRĂBAN

„În numele comunității evreiești din Republica Socialistă România și în numele meu personal vă adresez respectuoase felicitări cu prilejul împlinirii vârstei de 55 de ani. Îngăduiți-ne să folosim acest prilej de sărbătoare spre a vă exprima dragostea și admirația noastră pentru înțelepciunea, clarviziunea și curajul cu care conduceți țara și poporul pe drumul larg al păcii, independenței și prosperității.

Vă rugăm, mult stimate domnule Președinte, să primiți expresia recunoștinței noastre pentru drepturile și libertățile de care ne bucurăm alături de toți cetățenii țării, ca și pentru înțelegerea deplină pe care o găsim în toate împrejurările comunității evreiești din țară. Din toată inima vă dorim mulți ani de viață, sănătate, fericire și depline puteri spre a vă putea consacra în continuare misiunii dumneavoastră istorice spre binele poporului și gloria României socialiste.

Dr. Moses Rozen, Șef rabin al cultului mozaic¹.

„Cu ocazia împlinirii vârstei de 55 de ani vă trimit, în numele preoților, credincioșilor mei și în numele meu personal, felicitările mele cele mai respectuoase și urările mele sincere pentru o viață îndelungată, sănătate și forță de muncă, ca să puteți continua timp îndelungat activitatea măreață pentru înflorirea patriei noastre scumpe, Republica Socialistă România. Îmi iau angajamentul că vom rămâne și în viitor cetățeni loiali și vom lucra și noi pentru propășirea unei societăți socialiste multilateral dezvoltate pe pământul patriei noastre.

Kovács Lajos, Episcop unitarian².

„Primiți, Vă rugăm, sincere felicitări din partea enoriașilor și deservenților Cultului Evanghelic-luteran Sinodo-prezbiterian și bune urări pentru viață îndelungată, bună sănătate și succese în activitatea de conducere a societății noi făurite în România socialistă.

Gheorghe Argay, superintendent³.

„Domnule președinte,

Atât în numele deservenților și al credincioșilor penticostali din Republica Socialistă România, cât și al meu personal, vă rog să primiți cele mai sincere și calde felicitări cu prilejul împlinirii vârstei de 55 ani. Prin strădaniile ce le depuneți spre a ridica Republica Socialistă pe cele mai înalte culmi ale progresului, persoana domniei voastre a devenit simbolul României noi.

Vă dorim sănătate și mulți ani fericiți, asigurându-vă de sprijinul nostru în activitatea ce o desfășurați pentru prosperitatea patriei și biruința păcii în lume.

Cu deosebit respect,

Pavel Bochian, președintele cultului penticostal⁴.

„Cu prilejul celei de-a 55-a aniversări a zilei de naștere a Domniei Voastre, cu sentimente de înaltă stimă și dragoste vă rugăm să primiți cele mai calde felicitări din partea ierarhilor, preoților și credincioșilor bisericii creștine de rit vechi.

Din toată inima, vă urăm ani mulți de viață cu deplină sănătate, bucurie și pace spre a vă continua cu noi și fericite rezultate activitatea devotată în slujba patriei, a harnicului popor român și a biruinței păcii în lumea întreagă.

Ioasaf, Mitropolit al bisericii creștine de rit vechi⁵.

¹ Ibidem.

² Ibidem, p. 463.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

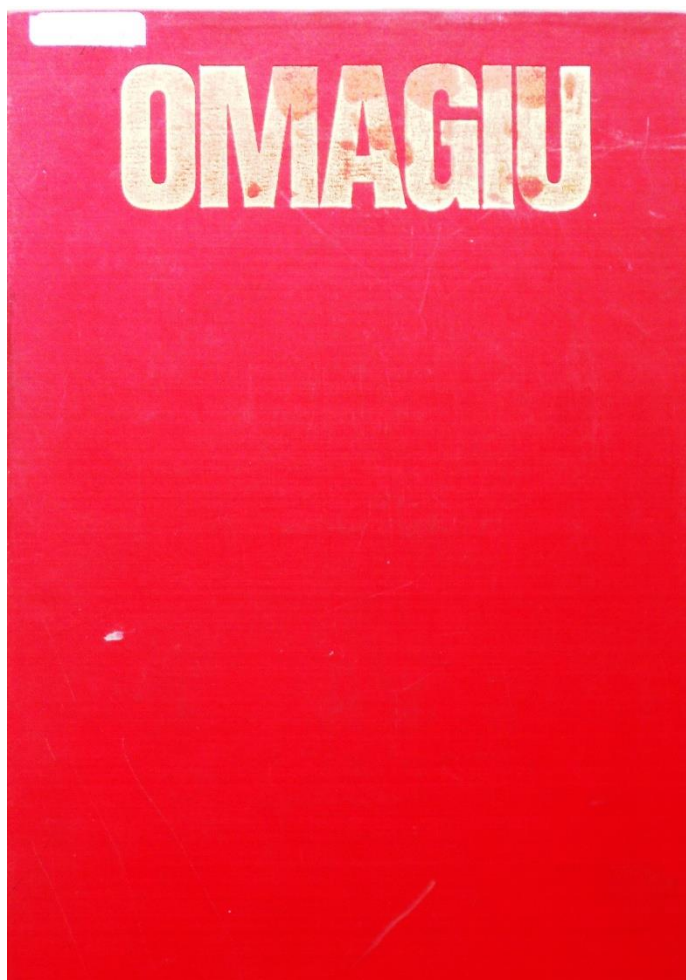
⁵ Ibidem, p. 464.

***Mesaje din partea cultelor cu ocazia apariției volumului „Omagiu” (1973)
dedicat lui Nicolae Ceaușescu***

Din mesaje prezentat mai sus se poate vedea că au trimis mesaje de felicitare mai toate cultele recunoscute prin lege. Cuprinsul acestora arată expresii de lingușire, de adulare publică, folosind în modul lor de exprimare, de concepere al mesajelor, adresări scrise cu literă mare: Președinte, Domnia Voastră, Excelența Voastră, Vă, Mult Iubite Conducător. Totuși s-a strecurat o excepție în aceste mesaje, prin conceperea lui, prin modul de adresare. Este vorba de mesajul transmis de reprezentantul comunității romano-catolice din București, care folosește o formulare simplă, fără întrebuințarea literelor mari în scrierea cuvintelor.

Atitudinea clientelară a liderilor confesiunilor religioase recunoscute prin lege a favorizat propagarea cultului personalității, probabil în ideea obținerii unor avantaje. I-au creat și l-au validat, prin această atitudine de deservire a regimului, ca arhitect al României moderne, părinte al națiunii, punându-i pe capul său o aură de persoană providențială menită să ducă la îndeplinire construirea socialismului și comunismului în România.

Toate acestea au dus la reinterpretare a istoriei românești, făcând din Ceaușescu descendent direct din marile personalități istorice ale neamului, la aceasta contribuind lucrările omagiale din anii 1970. De această conjunctură, prin implicarea marelui lider politic, din România au profitat unii scriitori și s-au reabilitat unele figuri istorice românești.

**Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „IUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI**

L E G E

asupra

UNIREI TRANSILVANIEI, BANATULUI, CRISANEI, SATMARULUI
SI MARAMURESULUI CU VECHIUL REGAT AL ROMANIEI.

ART.UNIC.) Se ratifică, investindu-se cu putere de lege,
Decretul-Lege No.3631 din 11 Decembrie 1918, publicat în Moni-
torul Oficial No.212 din 13 Decembrie 1918, privitor la Unirea
Transilvaniei, Banatului, Crisanei, Satmarului și Maramureșului
cu vechiul Regat al României, în cuprinderea următoare:

F E R D I N A N D I

PRIN GRATIA LUI DUMNEZEU SI VOINTA NATIONALA

REGE AL ROMANIEI

LA TOTI DE FATA SI VIITORI SANATATE.

Asupra raportului Președintelui Consiliului Nostru de Mi-
nistri sub No.2171 din 1918,-

Luând act de hotărârea unanimă a Adunării Naționale din
Alba-Iulia ,

AM DECRETAT SI DECRETAM:

ART.I) Tinuturile cuprinse în hotărârea Adunării Naționa-
le din Alba - Iulia dela 18 Noembrie 1918, sunt și rămân de
apărarea unite cu Regatul României.-

./.

**ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229**